

W. B. BIRD

BIRD'S

1897
BIRD'S
1897

NARODNA BIBLIOTEKA.

Spisi
Andrejčkovega Jožeta.

III.

AMERIKA

ali

povsod dobro, doma najboljše.

Po poljščini predelana povest.

Novo mesto 1885.

Natisnil in založil J. Krajec.

48898

48898

FLE 440/1956

Inc 3956 00440

ID e 578 41020

Vvod.

Ni ga ne — po vsem svetu — lepšega kraja mimo domovine. V očetnjavi smo zagledali najprvo beli dan; tu smo preživali najsrečnejša otročja leta; tu žive naši bratje, sorodniki, rojaki in prijatelji; tu počivajo v grobeh naši predniki in čakajo vesoljnega dneva. Domovina je napojena s krvjo in potom naših pradedov, obdelana in zboljšana z njihovimi råkami; tu — in nikjer drugej so oni nekđaj živali. Naj bi bile v ptujih krajih zlate gore, naj bi bilo tudi dobro in prijetno kakor v rajû, domača zemlja je črez vse kraje na zemlji! Vendar se nahajajo kratkovidni možje, ki zapuste, nadjaje se kmalo obogateti, domovino in se preselijo v Ameriko. Tudi slovenski kmetje, posebno Gorenjci, so se začeli pred nekaj leti seliti v Ameriko. V sledeči povesti skusim dokazati, kako nespametno je zapuščati

domačo deželo, in da smo s pridnostjo, delavnostjo in vednostjo v domačem kraju lahko srečni — dà, srečnejši, nego kjerkoli si bodi. Pred vsem bi bilo želeti, da bi se tudi slovensko ljudstvo bolj pečalo z vednostmi, brez katerih ni mogoče doseči dan današnji prave sreče, posebno v obrtniji, kupčiji in umetnem obdelovanji zemlje. Predelal sem to zanimivo povest za slovensko ljudstvo v razgled vsem, ki hočejo na ptujem iskati bogastva. Bog daj, da bi to delo, akopram majheno, doseglo svoj pravi namen!

I. Anton Brodár pri mlinarji Valentinu.

Bilo je vže proti večeru, ko se je vračal Valentin Mlakar, premožni mlinar iz Tuhinja, domov iz bližnjega mesta. Bil je to krasen poletni večer. Solnce, nagnivši se na zatop, obsevalo je še milo bližnje hribe; nebó se je rudečilo krog in krog, kakor bi bilo zavito v dragocen škrlat. Slednjič je zašlo, posvetivši še zadnjikrat sè zlatimi žarki, kakor za slovo. Kmalo se je pokazal mesec, da bi svetil zemlji sè svojo blede lučjo. Tički so še žvrgoleli večerno pesen, zbirajo se h pokoju. Zrak je bil prijeten, krepčaven, topel; s travnikov je puhtela vonjava pokošenega sena — in povsod je vladala blaga tihota, katero je zdaj pa zdaj motilo šumenje hladnega vetriča, ki je igral z drevesnimi listi in zibal zrelo rž in pšenico po polji.

Bilo je krasno na božjej zemlji; ali za vse to se ni zmenil Valentin, kajti drugačne misli so mu rojile po glavi. Vračal se je iz mesta, kjer je mnogo čul o Ameriki, ležečej Bog vedi kje tam za morjem, in kako zeló dobro je ondi

in kako kmalo si je lahko pridobiti premoženja, in zlata je ondi toliko, kakor pri nas kamenja. Valentin je vže davno tuhtal o tej Ameriki: ali danes se ga je posebna želja polastila, da bi zapustil domovino in poiskal sreče daleč kje tam za morjem. Mislil si je, da za-nj ni sreče na slovenskej zemlji, in da je v Ameriki boljše in prijetnejše, nego pri nas. Imel je oči, pa ni videl krasote in bogastva naše dežele; imel je ušesa, pa ni slišal, ali prav za prav, ni hotel slišati, kar so mu prigovarjali dobri ljudje, da ga ni kraja od našega: tukaj hočemo živeti in umreti, za vse to ni maral, čeprav mu je bil znan oni pregovor: „Povsod dobro — doma najboljše.“

Šel je počasi, zelo zamišljen; tako jo je primahal vrh majhene višine, od koder se je videl Tuhinj. Zdaj je obstal in zrl pred sé, kar je zapazil nekoliko korakov pred seboj pod dobrom neznanega človeka, ki je z nekakim dopadanjem ogledoval krasni prizor. Lice ptujčevo je bilo blede; brati mu je bila sled prestanih težav in velike nesreče; ali pri vsem tem je bilo znati na tem licu, da je to človek, katerega se še ni polastil obup, ampak da ima trdno zaupanje v Božjo dobroto.

Mej tem je zapél zvon v zvoniku tuhinjske cerkve, opominjevaje verne k molitvi. Ptujec je pokleknol in začel pobožno moliti: „angeljsko češčenje;“ tudi mlinar Valentin je snel svoj klo-buk ter pokleknivši molil potihoma. Krepko in milo je donel zvon in videti je bilo, da je nav-dal bolešno srce popotnikovo s pokojem, ko je vzdihol po končanej molitvi: „O vsegamogočni Bog, naj bode to zvonjenje dobro znamenje za-me in posel miru! O Bog, ki se spominjaš naj-manjšega črvička, Ti tudi mene ne pozabiš ubo-zega siromaka. Usmili se, Gospod, tudi mojih bratov rojakov in osreči mojo milo zemljo slo-vensko. V tvoje varstvo, večni Bog in Oče usmi-ljeni, priporočam dušo in telo svoje. Amen.“

Ptujec se je baš napotil proti bližnej vasi, ko se mu Valentin približa ter pravi: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“

„Na veke, Amen!“ bil je odgovor.

„Kam pa?“ vpraša Valentin, „morda proti Tuhinju? Če je tako, greva skupaj; jaz sem tudi iz Tuhinja.“

„Dobro tedaj, prav rad pojdem z vami, dobri mož!“ pravi ptujec, „in tem boljše zá-me, ker mi je ta kraj še neznan.“

„Ste li od daleč?“ vpraša mlinar.

„Oj od daleč, zeló daleč — nesrečen človek sem, pregnan iz vlastne domačije. Samo jedini Bog v nebesih — On me ne zapusti!“

„Veste kaj?“ oglasi se Valentin, „videl in slišal sem, kako ste molili, in vaša molitev mi je segla do dna srcá. Premišljeval sem, da človek, ki tako srčno in goreče moli, ne more biti hudoben; tudi vaš obraz razodeva, da ste pošten mož. Ako vam je ljubo tedaj, prosim, da idete nocoj z menoj domov. Ime mi je Valentin Mlakar in imam mlin v Tuhinju. Od todi se vže čuje klopotanje koles mojega mlina.“

„Bog vam povrni, blagi človek!“ odvrne neznaní, „vaše dobro srce. Prav rad sprejmem vašo ponudbo, kajti za Boga nimam nikamor glave položiti in nimam ga bora v žepu, da bi plačal prenočišče. Ime mi je Anton Brodár, in dogodbe iz svojega življenja povem vam pozneje, ko se bolj seznaniva. Če sem prav čul, vaše ime je Mlakar.“

„Da, da! Mlakar se imenujem,“ pravi Valentin.

„Sedaj se vzpomnim,“ pravi Brodár dalje, „da mi je moj oče, ki je bil stotnik pri štajerskih brambovcih, večkrat pravil o nekem hrabrem

brambovcu Matiju Mlakarju, ki je služil pri njegovemu oddelku.“

„On je bil v resnici moj oče,“ pravi Mlakar, „ako mu je bilo ime Matija. Služil je mej štajerskimi brambovci za časa francoskih vojsk.“

„Najpreje je služil pri pešcih, potem pa je prišel, ne vem vže po kakej naključbi k ulanom — ni li res?“

Na to reče Valentin: „Tako je, tako -- o jaz še dobro pomnim: kolikokrat se je vzpomnil moj oče blazega stotnika, le ime sem pozabil, ker ga je večidel le po priimku klical.“

„Dragotin bilo je ime mojemu očetu,“ djal je Brodár.

„Ahá, sedaj pa vže vem, Dragotin, vsaj res. To ime sem večkrat čul od svojega rajnkega očeta. Hvala Bogu, da poznam sina tako hrabrega vojaka.“

„In jaz hvalim Boga,“ odvrne Anton, „da vam morem popolnoma zaupati. Poslušajte tedaj dogodbe iz mojega življenja.“

Sedaj je začel pripovedovati Brodár, da pride iz Štajerskega, kder je imel lepo posestvo. Njegov rajnki oče mu je preskrbel dobro odrejo, poslal ga je v mesto, kder je dovršil latinske

šole, potem pa je ostal doma in prevzel po očetovej smrti gospodarstvo. Pozneje se je oženil ter vzel v zakon hčer bogatega posestnika in vinskega kupca. Izprva je šlo gospodarstvo dobro izpod rok; ali mlada žena, ki ni bila dosti, ali pa nič vajena gospodinjstva in je le rada živela in se čez mero lepotičila, prizadela mu je mnogo nepotrebnih stroškov. Dokler so bila dobra leta, dotle se to pri hiši ni dosti poznalo, in Brodár je rad vsemu ustrezal, da je le videl ženo zadovoljno. Kmalo pa so se časi spreobrnoli. Prišle so slabe letine: toča je pobila dve leti zapored in tretje leto je pokončala zmrzal in povodenj lepo setev. Vrh tega je ropila v deželo živinjska kuga, ter mu pobrala najlepšo govedino. Brodár bi si bil pri vsem tem z varčnim gospodarjenjem lahko še opomogel, ker je imel še starega pridelka in precej lep kupiček denarja; ali njegova žena ni hotela nič vedeti o varčnem ravnanji: kar je poželela, moral jej je storiti, sicer je bil plamen v strehi. Da bi se ognol hišnemu prepiru, ki je največa nesreča mej zakonskimi, ustrezal jej je mož, dokler se je dalo; ko pa je vže vsega zmanjkalo, začel je na posodo jemati. Tako je ravnal nekaj časa in preje nego je mislil,

zabrel je v dolge, iz katerih se ni mogel več izkopati. Žena, ki ni imela več kde jemati, da bi potrošila, zapustila ga je ter šla k očetu, upniki pa so spravili Brodárja na boben ter se polastili vsega premoženja. Brodár je vzel še zadnje krajcarje, ki so mu ostali, ter se napotil po svetu, sam prav ne vedé kam. Slednjič so mu pošli denarji, žeje in gladú so ga jele zapuščati moči. Ves žalosten in pobit je stal na onej višini pred Tuhinjem. Ko je zadonel večerni glas zvona, jel je moliti, in čudovita moč molitve je okrepila opešane moči života in duha. Prosil je Boga usmiljenja, prosil je srčno in goreče, in Bog ga je uslišal, kajti poslal je mlinarja Valentina.

Brodár je pripovedoval svojo nesrečo, pa ni še dokončal, in bila sta vže pred Mlakarjevim mlinom. Postrežljivi mlinar je peljal popotnika v hišo in brzo poklical ženo: „Hej, Neža, podvizaj se, hitro prinesi, kar imaš najboljšega; kajti pripeljal sem sè seboj ptujega gosta. To je sin gospoda stotnika Dragotina, pod katerim se je bojeval moj ranjki oče. Le urno tedaj, Neža! hitro pripravi kaj večerje, preje pa nama daj kaj prigrizniti.“

Mlinarica, pozdravivši prijazno in srčno Antona, prinesla je naglo hleb belega kruha, masla, sira in steklenico vina. Mlinar je povabil Brodárja, da bi se poslužil jedil, in ta si ni dal dvakrat velevati. Pri vinu se je razpletla živa govorica.

Valentin povpraša Antona, kaj misli začeti. Ta odgovori na to: „Želel bi si z dušo in telesom prebivati na Slovenskem; ali ta želja se mi ne more izpolniti. Podal se bom tedaj v ptuje kraje, in ako Bog dá, mislim jo mahnuti v Ameriko. Sicer nimam denarja, ali znam francoski in nekoliko angleški; pridobil sem si tudi raznih vednosti, vrhu tega imam tudi veselje do dela, in mislim, da se mi tamo ne bo baš hudo godilo.“

„Veste kaj, gospod Anton!“ pravi mlinar, „da se tudi jaz spravljam v Ameriko. Tu mi je preveč tesno, da mi ni dalje prebiti. Človek dela in dela, pa si ne more toliko prislužiti, da bi mirno in zadovoljno živel. Tam cvete še zlata dôba, in tudi ni treba mnogo delati. Zlata, srebra in dijamantov se tamo lahko kar s periščem nagradi. Preselil se je nedavno neki farni učitelj z Dolenjskega v Ameriko, in pisal je od ondot, da tam bolje kosi v petek, nego pri nas v svetek.“

Na to pravi Anton: „Oh, oče mlinar! lepo vas prosim, ne zapuščajte domovine, kajti velika nesreča se vam lahko pripeti. Tudi v Ameriki ni mogoče srečno živeti brez pridnosti in delavnosti. Sicer je res v Ameriki mnogo zlata, srebra in dragih kamenov; ali treba je težko delati, da bi jih dobili. In vprašam vas, stori li samo zlato ljudi srečne? Vzpomnim se baš starodavne pripovedke o nekemu poganskemu kralju, kako se mu je godilo, ko je imel cele kupe zlata; bil bi kmalo gladu umrl.“

Mej tem je prišla mlinarica, in pogrnivši mizo z belim prtom, postavila je na njo večerjo. Bila je dobra mlečna kaša in oprazeni krompir. Mej večerjo je prosil mlinar Antona, da bi povedal povest o poganskem kralji, ki je imel obilo zlata.

Anton je tedaj začel pripovedovati: „Za davnih, davnih časov — še pred Kristusovim rojstvom — živel je v Greciji ali kder si bodi v Aziji, poganski kralj, po imenu Mida. Ta kralj je vedno nabiral zaklade, in čem več jih je imel, tem več si jih je še želel. Neki dan pride k temu kralju poganski bog v človeškeji podobi, in kralj ga je prav dobro pogostil, drugo jutro pa ga je še spremil precej daleč. Ko sta se poslovila, po-

vedal je Bog, kdo je, in mu rekel, da naj si izprosi za prijazno postrežbo, kar koli hoče. „Če je tako,“ reče kralj, „naj se vse, česar se dotaknem, vzpremeni v zlato.“ „Pomisli dobro, kralj!“ pravi bog, „da bi ti to ne bilo v škodo, da ne bi se kesal.“ — „O ne bom se kesal ne,“ reče kralj, „je li kaj boljšega in lepšega od zlata?“ Na to reče bog: „Če hočeš tako imeti, naj se zgodi po tvojej volji,“ in odšel je. Kralj Mida je takoj vlomil vejo z drevesa, in zdajci se je vspremenola v čisto zlato. Pobral je kamen, in v tem trenutku se je lesketalo zlato, vtrgal je cvetico in takoj je postala zlata. Hotel je umiti roki v vodi, ali ko je vzel nekoliko vode v roke, vspremenola se je takoj v zlato. Mida se je nezrečeno veselil, in komaj je prišel domov, takoj se je spravil na delo. Pobiral je težke kamene ter je nosil sam v zakladnico, bojé se, da ne bi služabniki, ako bi je nosili, kaj obdržali za sé. Kmalo je bilo zlata kakor drv, zakladnica je bila polna, pa lakomnemu kralju se je zdelo le še premalo. Slednjič je ponehal delati, ko je vže čutil hudo lakoto in žejo. Bilo je vže namreč opoldne in ukazal je napraviti obed. Miza je bila bogato oskrbljena, in kralj je urno segel po

košček kruha ter ga nesel v usta, pa kmalo bi si bil zobe polomil, ker kruh se je vspremenol v trdo zlato. Jesti hoče pečenko, pa komaj se je dotakne, vže je zlato in ne pečenka, in tako vsaka jed. To je slabo, misli si kralj, pa bo vže prešlo, zdaj pa se vsaj napijem. Vzeme kozarec vina, pa komaj ga nalije, vže se je vino vspremenolo v zlato. Slednjič jame kralja skrbeti, ko je vzpoznal, da mora pri vsem zlatu gladu umreti. Tri dni in tri noči se je postil ubogi kralj — slednjič pa je jel milo prositi onega boga, da bi se ga usmilil ter ga oprostil te dobrote. Prišel je bog ter djal: „Vidiš kralj, da ne prinaša zlato sreče. Treba je biti razumnemu pri prošnjah in si ne preveč želei. Kaj bi bilo, ko bi mi bogovje vse človeške želje vzspolnili? Oprostim te sicer te moči, vse vzspreminjati v zlato, česar se dotakneš, ali za kazen dam ti oslovska ušesa. Tako je rekel in zginol, kralj Mida pa, pošlatavši se po glavi, čuti velika oslovska ušesa.“

Tu se nista mogla vzdržati smeha mlinar in mlinarica, smejala sta se, da bi bila kmalo popokala. Mlinar je vprašal: „To je pa kaj prijetno, je-li to vse res?“

Anton pravi na to: „Se vé, da ni res, kajti poganskih bogov ni bilo nikdar, in brez volje Božje se tudi ne zgodi, da bi se vse v zlato vzpreminjalo; ali ta pripovedka je le izmišljena, da bi se s tem prepričali, da ne morejo tudi vsi zakladi tega sveta osrečiti človeka, ako nima čednosti. O, zlato samo ne stori ljudi srečnih.“

„Taka je, taka,“ nadaljuje Brodár, „le poštenje, pobožnost, čednost, delavnost in ljubezen do domovine nas zamore rešiti iz prepada. Ah, ni je, ni je lepše nad slovensko zemljo — in nesrečen oni, ki jo mora zapustiti.“

Tu se je zabliščala solza v Antonovem očesu, ali takoj jo je otrl in potem dalje pripovedoval: „Ni še končana povedka o onem kralju. Zgodilo se je potem, da se ni nič več v zlato vspremenilo, česar se je kralj dotaknol, nego tudi prejšne reči, vzpremenjene v zlato, dobile so prejšno podobo. Znosili so iz zakladnice one težke kamene, čemu bi jim bili ondi! Mida je jel in pil potem za tri ali štiri druge, in bilo bi vse dobro, ko ne bi bil imel teh nesrečnih oslovskih ušes. Mislil je kralj sam pri sebi: „To ni nič, če jih imam, da bi le nihče o tem ne zvedel, potem bi bilo klepetanja črez mero. Nosil je tedaj zavoj

na glavi, to je nekaka ruta, kakeršne Turki dandanašnji nosijo, ki je dobro zakrival ušesa. Ali kdo more kaj skriti pred ljudmi? Brivec, ki je bril kralja in mu strigel vlasé, zapazil je nje-gova oslovska ušesa. Zažugal mu je kralj sè smrtjo, da bi ničesar o tem proti nikomur ne zinol. Brivec se ni malo prestrašil, kajti življenje izgubiti ni kar si bodi; pri vsem tem pa vender ni mogel molčati, ker je bil pravi klepetač. Kaj stori tedaj? Izkoplje jamo, skloni se črez njo in pové potihoma, da ima kralj Mida oslovska ušesa. Potem je zopet zasul jamo, ali kmalo je vzrastlo ondi bičevje, ki je ponavljalo, kedar je veter pihal, da ima kralj Mida oslovska ušesa — in tako je zvedela to skrivnost vsa okolica. Ni mi treba praviti, da tudi to ni resnica, kajti bičevje ne zna šepetati, ali to kaže, da se pred ljudmi ne more nič prikriti, in da klepetač ne zna nič zamolčati, in če ne pové ljudem, pové zemlji, kar je zvedel.“

Sedaj se je oglasila mlinarica: „Oj Tine, Tine! vzemi si k srcu te nauke, in pusti iz ni-mar to presneto Ameriko, kajti gotovo se ti bo še huje godilo, nego onemu kralju. Po nobenej ceni ne zapustim našega Tuhinja, kder sem pre-

živela mladost, kder počivajo na pokopališči naši očetje,“ dalje ni mogla več govoriti poštena mlinarica samega ginjenja.

„E prismođa,“ reče Mlakar, „saj ne veš, kako je tam v Ameriki, saj še nisi bila ondi! Ne bode ti žal ne — da le tje prideš. Ne vém, da so ljudjé tako slepi, da ne znajo najti lastne sreče. Naj se zgodi, kar hoče, v Ameriki pa le hočem biti.“

Neža ni ničesar odgovorila, in tudi ptujec je molčal. Črez nekaj časa se je zopet pričel pogovor, ali ni dolgo trpelo, ko zapazi mlinarica, da je ptujec utrujen in potrebuje počitka. Napravila je urno v stranskej sobi posteljo, in potem poprosila Antona, da bi šel spat.

Tudi mlinar je bil te misli, rekoč, da se bodo jutri dalje pogovorili. Anton se je zahvalil pri gospodarji za prijazni vsprejem, vošči jima lahko noč in odide v sobico. Tam je najpreje pokleknol ter se zahvalil Bogu, da ga je pripeľjal k tako postrežnim ljudem. Vlegel se je po tem in kmalo zadremal; v spanji pozabi nesreče ki ga tare, mi pa se seznanimo ta čas bolj na tenko z Mlakarjevo hišo.

II. Mlakarjeva rodovina.

Na Slovenskem stoji ne baš velika, pa precej imovita vas Tuhinj, kder je bil naš Valentin Mlakar mlinar. Ta vas ima v planinah dobre spašovnike in senožeti, v dolini pa rodovitna polja. Torej je z vsem dobro preskrbljena in lahko bi se skoraj reklo, da je to kraj, kder se cedi med in mleko, vsaj Tuhinjcem se tako zdi.

Od obeh stranij obdajajo to vas visoke goré, posebno na severo-zahodnej strani, kder so najlepši spašovniki in senožeti; više in više v goro se razprostirajo temni gozdi, v katerih še ni dosti sekira pela. V dolini so krog in krog vasi lepo obdelane njive, na katerih raste najlepša pšenica. Mimo vasi vije se bister potok, ki goni Mlakarjev mlin.

Nekoliko na višini stoji vže stara cerkev z visokim zvonikom in zraven razgrinja košata lipa svoje veje. Poleg cerkve je šola, nekoliko spodaj pa župnija, krog in krog obsajena sè češpljami, jablanimi in hruškami, da se samo streha vidi izmej drevja. V planini nad Tuhinjem bi

bilo še omeniti majhine cerkvice sv. Vida, ki se kaj prijazno ozira po okolici, in kamor hodijo ljudje ob suši dežja prosit. Dobro četrť ure za tuhinjsko cerkvijo je stanoval mlinar Mlakar.

Na dolgo in široko okrog po okolici treba bi bilo iskati tako čislanega mlinarja, kakor je bil iz prva naš Valentin. Njegov mlin s tremi tečaji je imel po leti in zimi dovolj vode: le o prevelikej suši je je bilo samo za jedno kolo. Kmetje Tuhinjci so bili tudi sploh vsi imoviti, in ti vsi sè župnikom in učiteljem vred so dajali v mlin k Mlakarju, in celó iz bližnjih sosednih vasí so sem prinašali. Razven tega je imel Valentin kacic deset oralov polja in mnogo travnikov, tako, da je moral biti s premoženjem, ki mu ga je dal Bog, popolnoma zadovoljen.

Mlin v Tuhinji je imela vže od dedov in pradedov Mlakarjeva rodovina v lasti, znana ne toliko po imovini, temveč zaradi krepostnega, bogaboječega in delavnega živjenja. V zvoniku tuhinjske cerkve so viseli trije zvonovi, jednega teh je napravil Gašper, Valentinov ded. V cerkvi je obračala na-se pozornost vseh prelepa podoba v velikem altarji, ki je predstavljala vnebovzetje prečiste Device Marije. To podobo je oskrbel

Matija Mlakar, Valentinov oče, ko mu je dodelil Bog po prestanej vojaščini srečno se vrnoti na očetov dom.

Posebno Matija Mlakar je bil pravičen, pošten in prijazen mož, kakeršnih je malo, in v mladosti je zastavil kri in življenje v blagor dežele. Ko je pozvala za časov francoskih vojsk tudi Slovenska svoje sine zgrabiti za orožje, bil je Matija prvi mej deželnimi brambovci. Zapustil je očeta in mater, če prav je bil jedini sin, da bi izpolnil najsvetejšo dolžnost, ki jo imamo od Boga, namreč, da bi branil domovino. Boril se je Matija kakor lev vže pri Aspernu, kder je nadvojvoda Karol dobil zmago zoper Napoleonove čete. Pozneje je bil v bitvi pri Lipskem in tu je bil hudo, pa ne nevarno ranjen. Komaj je dobro ozdravel, šel je zopet v domovino in tam pristopil k štajerskim brambovcem, ki so dobro naklepali Francoze pri Trzinu onkraj Ljubljane ravno malega Šmarna dan. Potem je prestopil prostovoljno k ulanom, ter se bojeval v mnogih vojskah na Francoskem pod vodjem Schwarzenbergom. Slednjič ga je zadela sovražna krogla v desno nogo; prosil je za odpust, katerega je takoj dobil. Več svetinj na njegovih hrabrih

prsih je kazalo, da se je obnašal v bitvah, kakor pravi junak.

Matijev oče je še živel, in samega veselja, da vidi še jedenkrat svojega jedinega sina, oddal mu je takoj mlin in gospodarstvo, katero je vže jelo pod zló iti. Matija je jel pridno delati, in kmalo je pripravil mlin in gospodarstvo do prejšnjega stanja. Kmalo potem se je oženil z bogaboječo, pridno deklico Marjeto, ki mu je ostala zvesta, čeprav je bil daleč na ptujem, in se ni dolgo nič o njem vedelo, kajti ni si hotela nikogar drugzega izbrati.

In Bog je blagoslovil očitno Matijevo početje, kakor vedno blagoslavlja pravične ljudi, ki živé po postavah božjih ter se varujejo hudega, spolnjevaje samo Božjo voljo. Matija Mlakar pa je tudi zaslužil popolnoma Božji blagoslov. V mladosti se je bojeval za domovino, vrnivši se domov je živel bogaboječe. Njegov mlin je bil znan zavoljo pravičnosti, nikdar ni več jemal, nego mu je šlo, ne tako, kakor marsikateri mlinar, Bogu bodi potoženo! ki rad na spol dela sè žitom, ki mu ga v mlin prinesó. Vrhu tega ondi niso mleli slabo, temveč oddajali so lepo, čisto kakor sneg belo moko.

Pred vsemi je ohranil Matija Mlakar staro navado pri hiši in je živel, ne menoč se za posvetni lišp, pošteno po starih pravilih, po volji Božjej. V njegovej starej, krščanski hiši ni bilo navadno pijančevanje, nepotrebno vlačenje po sejnih, lenoba, prepir in druge pregrehe, ki žalijo Boga. V potrebah je rad pomagal siromaku, in nijeden ubožec, ki je potrkal na Mlakarjeve dveri, ni šel prazen izpred praga.

Kar še posebno pohvalo zasluži pri Matiji, bilo je to, da se je mnogo pečal z vednostmi, kmetu potrebnimi. V njegovej hiši je bila zbirka pobožnih, naučnih in kratkočasnih knjig, katere so čitali ob nedeljah in praznikih, ter o dolzih zimskih večerih. Imel je Matija staro sv. pismo Japelново, življenje svetnikov, Vodnikove novice, nekaj knjig o gospodarstvu in druge koristne spise.

Očitno je vladal tedaj Božji blagoslov nad to bogaboječo rodbino; niso imeli baš tolikanj zemskega bogastva, a živeli so zadovoljno in srečno na svojem posestvu. Pozneje je nastopil Valentin Mlakar drugo pot, zató pa je tudi prejel zaslužno kazen.

Mlakarjeva sta imela dolgo časa samo jednega sina, namreč našega Valentina, kajti drugi

otroci so kmalo pomrli. Pozneje jima je dal Bog še hčerko Katrico in sina Jankota.

Tinček je bil tedaj dolgo časa materni ljubček in prav to je bilo vzrok njegove poznejše nesreče, kajti v otročjih letih so mu preveč prizanašali, in četudi je hotel oče nekoliko bolj ostro ravnati ž njim, vendar ni pustila mati, kakor je sploh navada pri materah, ker je imela samo jedinega sina, ter mu je mnogo spregledala, ne meneča se za napake ljubeznjivega sinčka. O nespametni starši! drugače bi ravnali, ko bi vedeli, koliko nesreče napravljate svojim otrokom in sebi, ako jim preveč prizanašate in ne potrudite se, da bi se vcepili posebno vže v mladih letih v srca vaših otrok ljubezen do Bogá, ubogljivost, pekorščina in druge čednosti, potrebne vsakemu človeku.

Naš Valenlin, jedini sin, ni bil vzrejen po pravilih, katere zahteva otročja odgoja. Oče ni nikdar rabil šibe, ker je mati, kolikor je le zamogla, tajila sinčkov napake; tudi ni zamogel obračati vse svoje skrbi na sina, ker je bil večinoma le v mlinu, pri vsem tem pa je dobro poznal slabosti svojega jedinoorojenčka. Valentin je imel sicer dobro srce, in ko bi ga bili bolj pri trdem imeli, bil bi postal dober človek.

V sedmem letu je jel obiskovati šolo. Misli je, da bo tu prav tako šlo, kakor doma; ali učitelj, ko beseda ni nič pomogla, moral je slednjič kaznovati neubogljivega dečka. Mati zvedevši je jokala, oče pa je rekel: „E, boljše je, da se Tine sedaj nekoliko pojoka, nego bi pozneje zaradi naju ali učitelja jokal. Kar je res, je res, — naš Tine je preveč rasposajen.“

Šola je popravila nekoliko Valentina, pa ne dovolj, kajti ako je otrok vže doma popačen, ako roditelji doma ne obračajo dovolj pozornosti na otroke, tudi učitelj ne opravi dokaj. Zavoljo mnogega učiteljevega truda in očetove skrbljivosti se Tine ni popolnoma popačil in razvadil, kakor marsikateri otroci, ki so tako nesrečni, da jih roditelji popolnoma pusté iz nimar. Morebiti bi se bil Tine popolnoma popravil, ali po nesreči mu je vzela nemila smrt dobrega očeta. Nesreča je bila še toliko večja, ker je bil takrat Tine stoprv štirinajst let star.

Oče je privajal sina s časom na delo, četudi je mati oporekala, kajti lenoba je, kakor je rekel, začetek hudobije. Ko je Valentin dopolnil najstjo leto, hotela ga je dati mati v šolo, da bi se izučil za duhovna, sodnika ali

doktorja, ker mlinarstvo se jej je zdelo preslabo. Matija ni bil njenih misli, rekoč: „V vsakem stanu je mogoče srečno živeti, in zveličati se po smrti, in višji stanovi so poredkoma srečnejši od našega. Kar pa je še posebno napačno, je to, da se Tine, akoprav nima slabe glave, neče učiti in treba ga je vedno opominjati. Bolje je biti dober hlapec, nego slab gospod, pravi pregovor; torej je boljše, naj bo Tine dober mlinar; vrhu tega pa je vprašanje, ako bo dovršil šole. Tudi jaz sem te misli, da je treba poduka, ali zaradi tega ni treba izbirati si naukov, da bi se povzdigoval nad tovariši, temveč da bi jim koristil. Tudi mlinarju, kakor vsakemu človeku, potreba je vednosti in izobraženja. Poskusiva lahko, ako se bo Tine dobro učil, naj bode, kar hoče; ali naravnost ti povem, da ga takoj domov vzamem, ako se bo slabo učil in se v šoli slabo védel.“

Poslali so tedaj Valentina v šolo ali gimnazijo. Ker pa resnično ni skoraj nobenega napredka storil v vednostih, vzel ga je oče v dveh letih domov, ter ga hotel vzrediti dobrega mlinarja. Valentin je začel tedaj delati v mlinu, ali ko je oče videl, da zavoljo vednih prošenj

materinih in zavoljo njenega prizanašanja ne gré sinu nič kaj mlinarstvo od rok, kakor bi trebalo, zatorej je dal Tineta drugemu mlinarju v poduk, svojemu staremu prijatelju.

Leto dni je delal Valentin pri Škrbencu (tako je bilo ime onemu mlinarju), ko mu je oče nenadoma hudo zbolel. Čutivši, da se mu bliža zadnja ura, poklical je takoj sina k sebi. Blagi oče mu je dal še nekateri dobri opominj.

„Ah moj preljubi sin!“ bile so besede umirajočega, „zapazil sem mnogokrat z boleznim srcem, da si zelo lehkomiseln, četudi nimaš hudobnega srca. Oh, lepo te prosim in opominjam, ne zanemarjaj zapuščine naših dedov; Bog obvaruj, da bi jo prodajal v ptuje roke. Bodi bogaboječ, kreposten, pravičen, pri tem pa pridno delaj, in srečen bodeš. Spoštuj mater, in bodi ji pokoren do smrti. Dobro vem, da ti ni vseč delo in kmečko življenje, a pomisli, da tudi daleč za gorami in za morjem ni sreče brez dela, brez truda in poštenosti. In še nekaj te prosim, moj preljubi sin, vzspominjaj se vedno in zapiši si v srce sè zlatimi črkami te-le besede umirajočega očeta: „Ako bi si bil kedaj tudi kriv, da bi prišel v nesrečo ter trpel revščino, obrni se k

Bogu, vzpoznavj svoje grehe, obžaluj je, spokori se in poboljšaj se, in Bog ti bo odpustil, kajti on noče smrti grešnikove, temveč da bi se spreobrnol in živel. Zdaj pa pridi k meni, da te blagoslovim. Naj te blagoslovi Bog Oče, Bog Sin in Bog sveti Duh!“

Tako je opominjal Matija sina, in naročil mu je goreče, naj mu bodo vedno sveta očetova opominjevanja, in naj je vzpolnuje. Oče je naročil materi in sinu, da bi Valentin dokončal uk pri Škrbencu, ter da bi potem šel nekoliko po svetu, da se popolnoma izuri v svojem poslu. Ta čas naj bi pa gospodaril v mlinu stari Tomaž, Matijev sorodnik, ki je dobro razumel mlinarstvo ter je bil zelo pošten in pravičen mož. Mnogo let je vže preživel pri Mlakarju, in vedno je bil zvest in priden.

Ko je vredil zemeljske reči, zaprosil je Matija, naj bi mu šli po duhovna, da bi se spravil z Bogom ter prejel zadnjo popotnico na pot v večnost. Ni se goljufal v svojem predčutji, kajti kmalo je končal življenje; umrl je kot pravi kristjan, ne godrnjaje zoper voljo Božje previdnosti.

Jokala je žena in plakal je tudi Valentin na grobu dobrega očeta. Sedaj stoprv sta vspo-

znala, ko sta ga izgubila. Nekoliko dni po pogrebu se je odpravljaj Valentin k Škrbencu, ali mati ga je še zadržavala, rekoč, naj se utolaži, akotudi bi bilo delo Valentina najbolj utolažilo. Stoprv v nekotikih tednih je šel k mojstru. Privadivši se ta čas pri materi pohajkovanja, začel je biti vedno bolj osoren pri delu. „Čemu bi se tako trudil,“ mislil si je večkrat sam pri sebi, „ker dobim tako lepo premoženje, in ko bi preveč delal, prevzel bi se, zbolel in naposled še umrl.“

Vedno manj veselja je imel do dela. Od začetka ga je mojster z lepo opominjal; ali opomini niso nič izdali, kajti Tine, pozabivši dolžnosti, ki jih je učenec mojstru dolžen, začel mu je prevzetno odgovarjati, tako, da je slednjič potrpežljivi Škrbenec, ko mu je bilo vže le preveč, spodil od hiše porednega fantalina ter mu ukazal, naj se brzo pobere. Tinček, ne da bi prosil odpuščenja, ubral jo je naravnost k materi, ter jel tožiti, kako krivično ravná ž njim gospodar. Slepa mati je verjela vse, kar jej je sin tvezel, in takoj je naznanila Škrbencu, da mu ne da več sina v poduk. Tinček je ostal pri materi, da bi se učil doma mlinarstva; ali on je le Bogu čas kradel in se učil pohajkovanja, mati pa po

neumnem, bojé se za zdravje ljubeznjivega sinčeka, ni ga silila k delu. Tako je preteklo nekaj let, in ko je Tine dopolnil dvajseto leto, bila je nova skrb, da ne bi ga vzeli v vojake. Takrat stoprv je vspoznala mati, da se je ljubi sinek precej popačil, in tedaj stoprv ga je začela opominjati k delu in boljšem obnašanju, sama pa se je kesala, četudi vže prepozno, da ni bolje skrbela za Valentinovo odgojo in posebno, da ni ubogala besed umirajočega moža.

Samo po sebi se razume, da so bile njene besede bob v steno, ker le mlado drevo se dá upogniti, staro pa se ulomi, ukriviti se ne dá. Pregloboko so se ukoreninile v Valentinu razne napake, torej je bilo zastoj prizadevanje, izruvatij e.

Uboga mati je bila tem bolj milovanja vredna, ker je bila sama največ vzrok, da se je Tinček tako popačil. Kaj sedaj storiti? Najbolje še bode, mislila si je, ako Valentina oženim, in to se je tudi zgodilo. Iskala mu je žene, pa tudi tu je hodila po napačnej poti, ker je pred vsem želela bogate sinahe, in ni vprašala, je-li pohlevna, bogaboječa in iznajdena. Ali Tinče ni hotel nobene bogate, ker davno si je vže izbral zalo Nežiko, Škrbenčevo hčer, ki je bil ta čas vže

umrl. Neža je bila jako zala in tudi še dovolj pobožna in delavna dekle, ali ne baš bogata, zato je Valentinova mati nerada privolila v njuno poroko.

Tudi zakon ni dosti vspremenil Valentina, in ko je čez nekaj let umrla mati, začel se je še bolj pečati z raznimi slabimi navadami, malo maraje za mlin in gospodarstvo. Vedno slabeje mu je šlo; zatorej je sklenol Valentin zapustiti domovino, ter iskati v Ameriki sreče, misleč, da mu bodo ondi pečeni golobje leteli v usta.

III. Valentin zapusti domovino.

Valentin Mlakar je le vedno mislil na Ameriko — in vedno bolj in bolj se mu je pristudilo življenje v domačem kraju. Začel je premišljevat, kako bi spravil posestvo dobro v denar ter se preselil daleč tje v zamorske kraje.

V takem stanu najdemo Valentina, ko se je sešel z Antonom Brodárjem. Mislil si bo kdo, da so besede Brodárjeve kaj upliva imele na Valentina, ter mu izbile iz glave prejšnje muhe; ali ni bilo tako, kakor bodemo kmalo slišali.

Drugo jutro sta govorila še dolgo o tem Anton in Valentin. Slednjič se je Anton poslovil pri gospodarji. Valentin ga je spremil precej daleč in potem mu je dal nekaj križakov, rekoč, da mu je posodi. Z veseljem je vzel Anton denar, ter djal, da ga bo jako veselilo, ako bo zamogel isto tako kedaj Valentinu povrniti. Potem se je poslovil ptujec ter šel daleč po svetu, daleč v Ameriko.

Kar je Anton skoraj moral storiti, to je učinil Valentin prostovoljno; vedno bolj ga je gnalo za ptujcem in bil je gluh za vsakršno opominjevanje. Kmalo se je našla prilika prodati mlin in gospodarstvo še z dovolj dobrimi pogoji, kakor je mislil Valentin, in zdaj mu je bilo mogoče vspolniti svoj sklep.

Znano je, da se izmej Slovanov najbolj selijo na ptuje Čehi in Poljaki; a tudi pri nas na Slovenskem je vže marsikateri zapustil svoj dom z rodbino vred ter šel iskati zlatega boga v Ameriko; posebno se to pogosto godi današnje čase.

To krasno deželo, katero so naši pradedi s potnim obrazom obdelovali, kder so se borili za njo sinovi slave in za ohranitev svete vere prelivali kri, to deželo tedaj zapuščajo sedaj

njihovi potomci in dajejo prostor ptujcem, da se naseljujejo va-njo in gospodarijo samovoljno po njej. In kaj je vsemu temu vzrok? Omike, izobraženosti manjka med ljudstvom. Žalibog, da velikaši za to premalo skrbe, prosto ljudstvo pa si samo ne vé pomagati. Res, omike nam je treba, a prave omike, na podlagi materinščine, ne pa ptujstva, ki nam več škoduje, nego hasni. Kakor taja gorko solnce led ter ogreva zemljo, tako omečuje tudi olika človeška srca, vzbuja misli in goji ljubezen do naroda in domovine. Le omika zamore osrečiti naše ljudstvo, le ona jih zamore bolj tesno združiti, da bodo ljubili jeden družega, kakor brat brata. Tako se nam godi, ali potrpiamo, kajti žalostno je v nesreči o nesreči govoriti. Ne žalovanje in jok, ampak pridnost, delavnost in vzajemnost more nam pomagati. O vi dragi Slovenci, pridni kmetje in rokodelci! kedaj se prične pri vas boljša doba napredovanja in omike? Vže se sveti zvezda na našem obnebji, omika se je jela prijemati naših sinov. Napravljajo se čitalnice vže tudi po manjših župnijah, napravljajo se društva za izdavanje koristnih knjig. Mnogo mož je na polji slovenskem, ki se trudijo za blagor domovine, ki

delajo za naš rod, da bi ga rešili iz tmine. Imena teh mož se bodo svetila še v poznih letih, kakor jasne zvezde na nebu in naši potomci se jih bodo vzpominjali s hvaležnostjo. Na delo torej rojaki, na delo! Sveta dolžnost je, da delamo za domovino, katero nam je dal Bog.

Morebiti si vže nevoljen, dragi čitateelj, da sem krenil od glavne reči. Pa namen te povesti je dokazati, kako potrebna je omika, in naš Valentin Mlakar nam je živ izgled, kako potrebno je vsakemu človeku izobraženosti. Ko bi bil imel Valentin več vednosti, ko ne bi se bil vlačil po sejnih in bližnjih vaseh, da bi poslušal basni o Ameriki in prodajal gospodarstvo, se raji poprijel dela, o prostih urah pa se pečal s koristnimi knjigami, ne bi mu bilo prišlo na misel zapustiti domovino. Ali kaj — v šolah se je naučil nekoliko nemščino lomiti, družih vednosti pa si ni pridobil; zatoraj ni imel prave izobraženosti, vrh tega pa se je tudi rad ogibal knjig, zatorej je bil še v mnogih rečeh čisto neveden. Tudi o Ameriki je imel popolnoma krive in napačne zapopadke. Valentin je menil, da leže v Ameriki kupi zlata, in treba jih je le s periščem grabiti; zdelo se mu je, da rasejo tam vino-

gradi brez obdelovanja, in morda celo, da se tam vino kar iz drevja cedi, da ni drugega potreba, nego vleči se pod drevo, nastaviti usta in požirati, ob kratkem — Valentin je mislil, da je Amerika obljubljena dežela, kder se cedi mleko in med iz zemlje.

Ko bi bil poznal Valentin nekoliko našo zemljo, vedel bi bil, da je Amerika tudi Božja zemlja, kakor vsaka druga, le da je tu pa tam gorkeje, nego kaka druga, da rodi drugačni sad, da so tam velike pustinje in gozdi, katere je treba s potnim obrazom obdelovati. Ko bi bil nekoliko znal živalstvo, vedel bi bil, da žive v Ameriki razne ropne živali, strupene kače, sitni mrčesi, ki prizadevajo ljudem mnogo škode in nadlege in pogosto so tudi vzrok smrti. Ko bi bil Valentin znal zgodovino, vedel bi bil, da v Ameriki ni vladala takova podložnost, kakor pri nas v Evropi, ampak trda sužnjost, da niso ljudje svojih bližnjih, čeprav so bili tudi ustvarjeni po božjej podobi, imeli za ljudi, ampak za nekako delavno stvar, ravnaje se sužnjimi mnogokrat grše, nego se živino. Vsega tega ni vedel Valentin — on se je veselil Amerike, kakor otroci, kedar vidijo lepe pene, krasne le za nekaj časa.

Dandenašnji je mnogo tacih Valentinov — ne samo po Slovenskem, ampak tudi drugod jih je brez mere, ki se nočejo nikakor probuditi, in katere bode le angeljska tromba sodnji dan probudila iz temote.

Ne daleč od Tuhinja je stanoval grajščak Danijel Fuchs. Pred nekaj leti jo je primahal v ta kraj, kakor sploh ptujci, s culjo na plečih ter je prodajal trake, šivanke, užigalne klinčke in jednako šaro, denes pa je bil vže gospod vse okolice. Fuchs je imel svoje napake, kakor jih ima vsak človek in vsak narod; pri vsem tem pa je imel tudi nekaj dobrih lastnosti. On je sicer res nečloveško ravnal s posli, grdo odiral bližnje vaščane, katerim je posojeval denar, tirjal je od njih velike obresti in sovražil vse, kar je bilo slovenskega; ali od druge strani je bil varčen, iznajdljiv in je mnogo skrbel za lastno izomiko. Čitati in pisati je tudi znal, kajti z lastno pridnostjo in marljivostjo si je pridobil mnogih naukov. Omislil si je raznih knjig in časopisov o gospodarstvu, naravopisji, kupčiji, pa tudi zemljepisja, natoroznanstva in zgodovine ni pozabil. Tako si je nabral dovolj vednosti; škoda le, da jih je rabil le sam za-sé, in ne v blagor

svojih sosedov. Njegovo izobraženje je bilo jednostransko, ker si je bistril le um, srcé pa je ostalo zanemarjeno.

Fuchsa je Valentinovo posestvo zeló v oči bodlo, kajti bila je to kaj lepa kmetija. Seznaní se ž njim in ko vidi, da ima grozno veselje do Amerike, začel ga je na vso moč pregovarjati, da bi zapustil domovino.

„Ko bi ti vedel, kako je tam prijetno!“ djal je Fuchs v slabej slovenščini. „Tam kopljejo zlato, diamante, in v enem dnevi je mogoče obogateti in postati mogočen gospod. In kako gorko je tam, gorko in rodovitno, — delati pa ni treba prav nič.“

Tako mu je hvalil Danijel Ameriko in nevedni Valentin je verjel njegovim besedam, in zakaj bi tudi ne verjel, ker mu je Danijel pokazal vse to v raznih knjigah ter mu raztolmačil, ker Valentin se ni naučil toliko v šoli. Od druge strani pa je grajal Fuchs slovensko deželo, rekoč, da je tu sama revščina in trpljenje, ljudje pa zabiti in sirovi. In vendar ni hotel iti Fuchs sam v Ameriko — vselil se je mej Slovence in dobro mu je dišal slovenski kruh. Tega pa ni opazil Valentin, kajti, kedar človeka slepota obide, ne

vidi nič, in tudi ne sliši, kakor divji petelin, kedar poje zjutraj svojim putam in ne opazi lovca, ki se mu varno bliža, da ga ustrelj.

Valentin je hodil po sejnih, posedal pri Danijelu in zanemarjal mlin in gospodarstvo tako dolgo, da je pričel dolge delati. Tu se je stoprv pokazala Danijelova zvičajnost, ker posojal mu je kaj rad za deset odstotkov na leto, obresti pa je malokedaj zahteval.

Mej tem je pričel Valentin tudi pri nekem bogatem krčmarji delati dolg. Ta je zahteval samo pet odstotkov, in kaj se je menil Valentin, ako je moral vrnoti mesto pet in sedemdeset goldinarjev sto, kdo bo gledal na take malenkosti! Tudi je vzel rad krčmar včasih mernik pšenice, ali kaj družega, da bi še nekoliko počakal — in kaj je to prizadelo Valentinu, vsaj je pridelal na polji. Valentin se je zakopal globoko v dolgove — ali tolažil se vedno z Ameriko, da si tamo baš pridobi premoženje.

To je trajalo kake tri ali štiri leta; zdaj pa je Danijel začel gledati, da si skoraj prisvoji mlin. A to ni bila majhena reč, ker Janko in Katrica, Valentinov brat in sestra, imela sta svoj delež pri hiši, kateri je bilo treba ob kratkem

izplačati; ali toliko denarja Danijel vendar ni imel, ker je bilo tudi Valentinu treba kaj dati za na pot v Ameriko.

Pa zakaj mu je Bog dal možjane v glavo! — Danijel je imel sina Friderika, in ker je bila Katrica zala in delavna deklica, hotel je Fuchs, da bi se omožila s Friderikom. Valentina je Danijel vže tudi tolikanj opeharil in dobil v svojo pest, da je v to privolil; naposled je jel celó sam nagovarjati Katrico, da bi vzela Friderika.

Ali tu se je spekel; Katrica je naposled za trdno odrekla, da nikdar ne vzeme tujca.

Sè ženitvijo tedaj ni bilo nič — treba je bilo drugače začeti, da bi se prišlo do mlina. Danijel se je posvetoval s krčmarjem, kako bi opeharil Valentina, ker ubogi Valentin je popolnoma sklenol prodati domovje ter se preseliti v Ameriko. Nasvetoval mu je, naj pregovori tudi Jankota in Katrico k tej reči, ker imata pri njem denar, kajti njemu samemu bo jako malo ostalo; ali Janko in Katrica nista hotela ničesar o tem slišati, da bi zapustila domačo vas ter se preselila tja kam za morje.

„Oj nikakor, nikakor ne, ljubi brat!“ djal je Janko ponosno, „jaz ne zapustim svoje domo-

vine, naj bi bilo tudi tam v Ameriki, kakor v raji, naj bi bilo tudi vse resnica, kar Danijel tveže. Zapustil bi očetov dom le takrat, ko bi bilo potreba, kakor nekdanj rajnkemu očetu, — Bog jim daj večno luč — namreč, da bi se boril za očetnjavo. Da, takrat bi šel, — sicer pa ne zapustim domačega kraja zavoľjo tega, ker je drugod morebiti nekoliko boljše.“

„In jaz,“ djala je Katrica, „zapustila bi za vselej domačo vas, svoj rodni kraj, v katerem sem bila vzgojena, ostavila, bi zemljo, v katerej spē moj oče in dedje, katero so rosili naši očetje sè solzami, krvjo in potom! Tu imam prijatelje, sorodnike in znance, a tam za morjem nikogar! Ah, kde neki najdem takovo cerkvico, kakor je naša ondi mej drevjem, kde takov zvon, ki bi tako prijetno zvonil k „angeljskemu češčenju?“ In tu na pokopališči spē oče in mati v gomili, kdo bi zaljšal potem nju gomili, ako ne bi bilo mene tukaj? In naša vas Tuhinj, kako prijazna in zala, naša domača hišica, hruške in jabljani okrog mlina, visoke obraščene planine, zeleni travniki, polni duhtečih cvetlic, njive pokrite s plodovi, oh moj Bog, moj Bog!“ kde najdemo kaj lepšega na sveti? In ljudjé — ali tudi tam

v Ameriki po slovenski hvalijo Boga, bodo li z nami jednake vere, jezika in običajev, kateri bi se popolnoma z nami radovali in trpeli, kateri bi z nami prenašali težave? A ni jih ne — nikakor. — Jaz ne zapustim svoje domačije. Raje grudim tu košček suhega kruha, nego zobljem tam sladčice vsega sveta, kar jih duša poželi. O oče, o mati! četudi spita v temnem grobu, iz katerega vaju stoprv probudi glas trobente k večnemu vstajenju, vendar vaji ne zapustim, lepšala bodem vajini gomili s cveticami ter molila za vaši duši.“

Katrica je zaplakala in tudi Janko je plakal — Valentinu pa je bilo nekako čudno pri srci — vže je hotel slovo dati svojim naklepom ter ostati dalje v Tuhinji, a žalibog! predaleč je zabredel v dolgé, več ni bilo pomoči za-nj. Taka se godi vsakemu človeku, kateri odlaša poboljšati se in popraviti krivice. „Stara navada železna srajca“ pravi pregovor.

Slednjič je prišlo tako daleč, da je prodal Valentin mlin in posestvo, prodal ptujemu prišlecu, in tega si je bil sam vzrok; ne nesreča, temuč lehkomiselnost, slabo gospodarstvo in pohajkovanje ter slabe navade so ga pripravile tako

daleč. Danijel je kupil Valentinov mlin, in dobro ga je opeharil, tako da je ubogemu Valentinu komaj nekaj goldinarjev ostalo po plačanih dolgovi. Danijel je vračunil odstotke in odstotke od odstotkov, in Bog vedi kakove dolgove je še iznašel.

Naposled se je približal dan ločitve, ko je Valentin zapuščal sè ženo Tuhinj, da se preseli v ono ljubeznjivo Ameriko; a takrat je zgubil Valentin nekako vse veselje, kajti opravljal se je kakor bi šel k smrti. Kedar se je ozrl na zvonik, na pokopališče, na domači vrt, bilo mu je, kakor bi mu kdo z nožem srce prebol. Takrat stoprv je čutil neštevilnih trpljenj, ki so ga čakala; takrat je vzspoznal, kako zeló se je pregrešil, da ni slušal besedi umirajočega očeta, da je prodal last svojih dedov. Janko, Katrica, sorodniki in sosedje so stali poleg, in vsi so bili žalostni, vsi so milovali Valentina. Čuda, da mu takrat ni počilo srcé bolesti, takrat je občutil žalost, neizmerno žalost — in življenje mu je tako omrzelo, da je hotel skočiti pod mlinska kolesa.

Pričel je slovo jemati. Poslavljal se je tako, kakor bi se imel sniti ž njimi stoprv v Jozafatovej dolini, poslavljal se je, kakor oni, ki vže

nima nijednega upanja več, in slednjič je dejal: „Bog vas obvaruj!“ Sel je na voz, da se odpelje do bližnjega mesta, od koder bi potem dalje potoval proti Hamburgu. V tem hipu mu pride s pošte list. Mlakar ga brzo odpečati, pogleda na podpis in glej! bil je to list Antona Brodárja, istega Štajerca, katerega je pred nekoliko leti pogostil.

List Antona Brodárja iz Amerike.

Hvaljen bodi Jezus Kristus!

Preljubi Valentin!

Morebiti še niste pozabili, ljubi Valentin, onega nesrečnega ptujca, katerega ste vzprejeli pred nekoliko leti pod svojo streho. Oni nesrečnej sem bil jaz Anton Brodár. Prišel sem srečno v Ameriko, in iz te dežele vam pišem sedaj list. Pred vsem zahvaljujem se vam in vašej ženi za gostoljubnost, katero ste mi skazali — naj vas blagoslovi Bog, kateri povrača kupo vode, dane ubogemu z ljubeznijo, vse dnij vašega življenja!

Morebiti želite kaj izvedeti o mojih dogodkih, kako mi je šlo doslej, posebno o Ameriki. Hočem vam napisati nekoliko vrstic.

Moj Bog! denes ko to pišem, je baš sveti večer. In ko se vzspomnim v tem trenutku domovine in svojih bratov Slovencev in svojih mladih let, krvavi mi srcé in neboté silijo mi solzé v oči. Zvezde blišče na nebu — in baš sedaj pričinja se po Slovenskem veselo koledovanje, glasé se pobožne pesmi: „Pastirci vstanite“, „Angelj prikazal pastircem se je“ in druge, otroci pa hité k jaslicam, gledat novorojeno dete. Mize so pokrite z raznimi jedili — na prtu hleb kruha. Povsodi je veselje — jaz sem tu jedini, kakor puščavnik, oddaljen od svoje domovine, jednak listu, katerega otrese veter z drevesa, da pade v valovje, da bi utonil. Nimam je žive duše, s katero bi se zamogel pogovoriti po slovenski, nimam ljubih znancev, nimam cerkve, v katerej bi zamogel pomoliti, kajti najbližja cerkev je več milj od todi, a tudi tam se ne poje pri maši slovenski.

Ali kaj, sem morebiti li jaz sam žalosten — ali ni še nesrečnejših od mene? O so, so — ubogi sužnji trpinčijo se, kakor neumne živali v rokah neusmiljenih gospodarjev. Jaz vživam vsaj prostost, oni pa še te nimajo.

Taka je, žalostim se — a vendar je Amerika lepa, bogata, blagoslovljena dežela, kakor

jih je malo na svetu. Posebno ta del Amerike, v katerem jaz prebivam, je neizrekljivo krasen. Visoke gore se dvigajo v nebó — veliko više, nego naše planine doma — neizmerne reke, proti katerim je Sava le majhina vodica, ženo svoje mogočne valove, in o bregovji se razprostirajo gozdje, katerih se še ni doteknola nijedna sekira, pri njih pogledu človeka nekako strmenje prevzame. Različna drevesa, velikanska v nebo ki-peča, stojé mogočno z velikimi vejami, in po njihovih mladikah se ovijajo različne rastline, prepletene z najkrasnejšim cvetjem. Od daleč se čuje mogočno šumenje, kakor glas pobožnih pesni, kje daleč prepevanih, in resnično je to pobožna pesen, kajti prepeva jo narava sama v čast Stvarniku. Misli si še k temu premile pesnice ptičev, in imel bodeš najprijetnejšo godbo na svetu. Samo jedenkrat sem bil v takovem gozdu, in tega trenutka ne pozabim vse življenje. Koliko je tu raznih rastlin in visocih dreves, na pr. palme, velika vitka drevesa, ki rodé orehe tolike kot otročje glave, ter dajó vino, moko, maslo in mleko, pa še družega živeža. In kako je zemlja rodovitna — koliko je tukaj žita, sadja in cvetlic? Drevesna volna, riž, kava, sladkorjevo steblovje in

druge jednake rastline rasto tu skoraj brez obdelovanja. Tu je mnogo dražih kamenov, zlatá, srebrá in družih kovin, da bi moral tu človek srečen biti kakor se nam zdí na prvi mah. Prav za prav bi tudi jaz ljubil Ameriko z dušo in telesom, ako bi bila moja domovina. Oh stokrat bolj čislam pesek ob Savi in Dravi, nego vso krasoto amerikansko — in bil bi najsrečnejši na svetu, ako bi zamogel otresti iz nog ptuji prah, in vrnoti se v slovenske kraje, če prav bi drugzega ne imel, nego da bi vsaj počival v domačej zemlji.

Ko sem hodil v šolo, čital sem o slavnem Grku Odiseju, ki se je klatil deset let po morji in daljnih deželah. Nekdaj je prišel na otok, kder je stanovala prezala boginja. Odisej jej je bil zelo všeč; zatorej ga je hotela pridržati pri sebi za moža ter ga obdarovati z neumrljivostjo. Ali Odisej (spomnivši se žene in jedinega sina, ki ga je zapustil še otroka, in otóka Itake, svojega rodnega kraja, kateri, čeprav skalnat in nerodoviten, bil je vendar le njegova domačija) rekel je, spomnivši se vsega tega, za trdno boginji: „Prezala moja vladarica! lepa si kakor nijedna nevesta na svetu, in otok, na katerem prebivaš,

je prijeten in vabljev, in dragocena je neumrjočnost, in vendar bi vse to rad dal brez pomisleka, da le samo od daleč vidim svojo domovino, otok Itako, in domači dim valiti se iz očetove hiše proti nebu, potem bi rad umrl. Nočem tedaj neumrjočnosti, niti tebe za ženo, kajti brez domovine me nič več ne veseli — in preje ko bo mogoče, podam se zopet na morje ter odjadram proti domovini. Ali se vrnem v očetujavo, ali pa poginem v morskih valovih!“

Vzspomnili se bodete blagi Valentin, da je tudi ta pripovedka izmišljena, kakor ona o Midi ker na svetu ni bilo nikdar bogov in boginj, ker jedini le je Bog, stvarnik nebes in zemlje; ali ta pripovedka hrani v sebi važne nauke, kakor orehova lupina, ki obdaja okusno jedro. Odisej je bil pogan, in vendar je tako ljubil domovino, da se je vsemu, kar bi ga bilo zamoglo najbolj mamiti; neumrjočnost in imeti za ženo prezalo boginjo, ponosno odpovedal, da bi le videl dim domačega ognjišča, ako bi zaradi tega tudi življenje izgubil.

Oh prédragi rojaki! kolikokrat sem bil tudi jaz v takovem stanu! Kolikokrat bi bil rad dal polovico svojega življenja, da bi bil samo jeden-

krat čul slovenski govoriti, samo jedenkrat videl od daleč slovensko vas, slovensko cerkev! Večkrat sem sredi polja pokleknol in prosil Boga, da bi mi dovolil vrniti se v naročje mile domovine! Vendar pa ne obupam, ne preklinjam svoje osode, ampak vdajem se v Božjo voljo. — Njegovo ime naj bode češčeno! Ako Odisej, pogan ni obupal temveč se zaupno zopet dalje odpravil, tem manj smem jaz kristjan obupati, ampak voljno prenašati težave življenja s pomočjo svete vere, upanja in ljubezni. Odisej je dosegel slednjič konec svojih trudov, prijadral je do otoka Itake, svoje domovine, kder se je zopet srečno sešel s ženo in sinom — morebiti tudi meni podeli Bog to srečo, da se vrnem v premilo, predrago mi slovensko deželo.

Ali treba je ob kratkem nekoliko omeniti o mojem potovanji v Ameriko. Srečno, če tudi po mnogih težavah, prišel sem do Hamburga, velicega mesta ob morji, od koder gre največ ladij v Ameriko. Nisem ga imel božjaka v žepu; k sreči sem umel nekaj francoščine, angleščine in nemščine, da sem se mogel vsaj pogovoriti. Začel sem povpraševati po kakem delu, in z veliko težavo sem dobil službo na ladiji. Bila je to

težka služba, kajti moral sem nositi težke zaboje na ladijo, ali prislužil sem si vsaj toliko, da sem se preživel ter si napravil nekoliko obleke. V dveh mesecih se mi je posrečilo, dobiti na nekej ladiji zastoj hrano in priložnost prepeljati se v Ameriko. Za vse to sem opravljal pisarsko službo ladijinega tajnika; to so takovi, ki pišejo liste in razna pisma pri kapitanu ali ladijinem poveljniku. Uki prejšnjih let so mi pomagali mnogo. Odrinoli smo na morje, in kmalo nam je zginola zemlja izpred očíj. Okrog in okrog je bila voda in ničesar drugega ni se odpiralo očesu, nego grozna morska širjava.

V tem trenutku so mi prišli na misel nekateri Kranjci, kateri so zapustili domovje in se preselili v Ameriko, ter prebivajo večinoma blizo Michiganskega jezera blizo svojega blazega očeta, slavnega misijonarja Friderika Baraga. Tudi kaki Štajarec je vže poskusil tu svojo srečo.

Med delom in raznimi opravki je čas kmalo potekel, in slednjič smo prišli v Novi-York, največje mesto v Ameriki. Stopili smo na suho, ali sedaj je bila zopet nova skrb, kaj hočem začeti, kam se obrniti?

O kako mi je prav prišlo znanje angleškega jezika, kajti kmalo sem dobil pripravno mesto, kot prodajalec raznega blaga po ulicah. Ker pa mi to ni dolgo šlo po sreči, postal sem voznik, in ta služba mi je bila takoj povšeči. Plača ni bila slaba, kajti imel sem v začetku trideset, pozneje pa šestdeset dolarjev mesečne plače; pa tudi stroškov je bilo mnogo, in da sem imel opravi-
l na vse pretrganje, razume se samo ob sebi. Le vsaki deseti dan imel sem prosto, sicer pa je bilo treba vsaki dan po deset, včasih dvanajst in včasih celó štirinajst ur neprenehoma na kočiji sedeti, ako je še tako lilo ali zmrzovalo zvonaj. Kakega pol leta sem bil kočijaž, dokler si nisem prihranil kacic sto dolarjev. Potem pa sem nakupil blagá, in sedaj hodim po Ameriki, kakor prodajalec. Ne godi se mi ne baš slabo — ali premoženja pa še nimam nič, in ne vem, ako ga bodem kedaj imel.

Prebivam vže od začetka v zjedinjenih državah, v največem delu Amerike. Navadno se klatim bolj po južnej strani. Ako mi pojde s kupčijo po sreči, poskusil bodem v Kaliforniji, kder zlato kopljejo.

Baš preje sem pisal, da je Amerika rodovitna dežela, krasna in bogata, in posebno ta

dežela zjedinjenih držav, v katerej navadno jaz prebivam; ker pa na svetu ni nikder prave sreče, ker se ne najde nikder popolna, prava krasota, ker ima vse svoje težave, tako ima tudi Amerika svoje slabosti in napake. V resnici so tukaj krasne in koristne rastline in živali, je pa tudi mnogo strupenih, velikanskih kač, grozovitih jaguarjev ali američanskih tigrov, kateri mnogo ljudij raztrgajo in požró. A najbolj žalostno je, da tu še gospodari sužnost, da imajo ljudje svoje bližnje za nekako živino. Tudi je mnogo zlata in srebra, ali ne da bi kar s periščem grabil, ampak težko je treba delati, predno se kaj dobi. In večidel si prislužijo oni delalci v zlatorovih jedva toliko, da si priskrbé potrebni živež.

Kar se dela tiče, je tukaj bolj potrebno, nego pri Vas v Evropi — v najboljši izgled sem vam lahko takoj jaz, in nesrečen oni človek, kateri gre sem brez vednosti in znanja jezikov, posebno angleškega. Vrhu tega pa je tudi treba pomisliti, da je vže marsikateri, ki se je odpeljal v Ameriko, našel v morji svoj grob in njegovo telo so požrle ribe. Zatoraj jaz svetujem, da je najbolje ostati doma, vzspominjaje se pregovora: „povsod dobro — doma najboljše“. Zategadelj

vam svetujem, dragi Valentin! ako še name-
ravate preseliti se v Ameriko, rotim vas pri vsem,
kar vam je najdražjega, pri vzspominu na vašega
blazega očeta, ne zapuščajte domovine, ker tudi
ondi lahko srečno živite, da le Boga ne pozabite
in izpolnujete njegovo sveto voljo, in ako bode-
te izhajali sè svojim. Pred vsem pa je potreba de-
lati in skrbeti za pouk in naobraženost. Delav-
nosti in olike je dan današnji našemu narodu
najbolj potrebno; sicer se ne dvignemo nikdar
iz prepada. Ostanite tedaj oče mlinar v deželi,
ne prodajajte ptujcem domačije, sicer vas bo
Bog hudo kaznoval.

Kedar si izvolim stalno bivališče, naznanim
vam, in prosil vas bodem, da mi kaj pišete, ali
ste še zdravi in ako se še odpravljate v Ame-
riko. Ostanite zdravi ta čas in pozdravite mi svojo
družino. Morebiti se še kedaj vidimo, kajti ako
bode Božja volja, vrnem se v domovino, da vsaj
počivam med svojimi; žalostno je umreti na ptu-
jem. Priporočam vas Bogu, moj Valentin, prosim
ne pozabite me siromaka v molitvi, tudi jaz bo-
dem za vas vedno Boga prosil. Sedaj pa ostajam
na veke s hvaležnim srcem vaš zvesti rojak in
prijatelj.

Anton Brodár.

V. Črez deset let.

Zopet je bilo proti večeru, kakor v začetku naše povesti, tudi solnce je ljubo svetilo, kakor pred desetimi leti in je obsevalo sè zlatimi žarki Tuhinjsko okolico. Deset let — koliko se vzspremeni v tem času na svetu? Še se dviga Tuhinjska cerkev in njen zvonik s križem na vrhu kaže proti nebu, v znamenje, da je ondi naša prava domovina. Potok teče, kakor prej, in kolesa se vrté v mlinu, ki je bil nekdam Valentinov, — pa tudi tu se je dokaj vzspremenolo. Na pokopališči so se pomnožili grobi — in ne samo v mlinu, nego skoraj po vsej vasi so bili vže drugi gospodarji. Nesrečni začetek je storil Valentin in za njim so še marsikateri gospodarji zapravili svoja posestva ter se pogreznoli v revščino.

Kacih deset let od takrat vže proti večeru je koračil po cesti proti Tuhinju neki popotnik, kateremu so bile znati na obrazu sledi mnogega trpljenja in velike žalosti, in izpod klobuka so mu viseli vže sivi lasje in dolga brada mu je segala na prsi. Črez ramo je imel obešeno torbo, v rokah debelo gorjačo in obleka njegova bile so stare cape, katere so mu komaj zakrivale telo.

Oglejmo nekoliko bolj na tanko tega popotnika ali berača, in takoj vzspoznamo, če tudi je ves vzspremenjen in postaran, v tem razcapanem človeku s torbo čez ramo, nam vže znanega mlinarja Valentina Mlakarja, ki je zapustil pred desetimi leti domovino ter se preselil v Ameriko. Tako daleč je prišlo tedaj slednjič s premožnim mlinarjem, da je prinesel mesto zlata in dražega kamenja, ki se v Ameriki, kakor je pravil, kar s periščem grabi, beraško palico in prazno torbo sè seboj! Taka se navadno pripeti, ako ne izhajamo sè svojim, ako nočemo z rokami ali glavo delati za pošteni košček kruha. Živi bogaboječe, skrbi za učenost, za oliko, delaj marno in neprestano, ne zapuščaj domače dežele, četudi te včasih teró nadloge, ker na zemlji ni najti prave sreče, — da ne prideš v revščino do beraške palice, kakor naš Valentin, ki je hotel grabiti zlato s periščem, a delati ni hotel, kateremu je bilo pretesno med domačimi — in sedaj ga je doletela takova nesreča.

Počasno hodi Valentin. Utrudila ga je vže dolga pot, pa ne tolikanj truplo, temveč dušo; ta je bila popolnoma potrta mnozega trpljenja in bolesti, in Valentin je bil že na robu prepada.

Res milovanja vreden je bil stan njegove duše! Na jedenkrat se mu je zdelo, da vidi svojega očeta in duhove prednikov, ki ga kličejo: „Nesrečnež! kaj si storil, da si zapravil gospodarstvo, zapustil domovino? Pogubljen bodi — ne hodi sem in ne kali nam miru v grobeh — pojdi daleč po svetu.“ In zdelo se mu je, da vidi roje hudobnih duhov, ki ga podé, in od vseh strani je čul strašni glas: „Nesrečnež — pogubljenec.“ Ali zdajci se mu je zdelo, da vidi krasnega angelja, pal je na kolena in vzdihol iz dna srca: „O Bog, zelo sem grešil — odpusti mi, odpusti, kaznuj me, ali odpusti izgubljenemu sinu, ki je zapustil tvoja pota.“ Takoj potem so zginole grozne prikazni, in nekak blag pokoj se je vrnil v Valentinovo bolešno srce. Pa vsaj ni čuda, tako iz srca še ni nikdar vzpoznal svojih grehov, ker preje je vedno iskal vzroka svoje nesreči pri družih ljudeh, sedaj pa v sebi samem.

Valentin se ozre po dolini, — in zdajci zapazi pred seboj svojo rojstno vas Tuhinj, zapazi cerkev, na katerej se je bliščal krasni križ, znamenje vere, pozlačeni sè zadnjimi žarki zahajajočega solnca. Valentin je bil sedaj baš na onej višini, in pod prav tistim hrastom, kder

je molil pred desetimi leti tako prisrčno Anton Brodár.

Milo je zajokal Mlakar, zagledavši rojstni kraj, potem pa je začel moliti: „O najboljši, najdobrotljiviši, večni Bog! s čem sem zaslužil tolikanj sreče, da še vidim pred smrtjo svoj rojstveni kraj, kder sem najprvo zagledal luč sveta, kder sem preživel toliko srečnih let, kder bi še dan današnji lahko živel, kakor v raju, ako ne bi me bile moje pregrehe, moja lakomnost, zapeljale v pogubo. O večni Bog, kralj nebes in zemlje, Oče najmilostljiviši! prisrčno se Ti zahvaljujem, da si mi dovolil vrnoti se v domovino, da bodo vsaj tu počivale moje trudne kosti. Oh usmili se me, Oče nebeški, ubozega grešnika, ki iz globočine srcá obžaluje svoje dolge in grehe, in odpusti mi vso hudobijo, katero sem učinil. Mnogo, mnogo sem pretrpel, izgubil sem ženo in jedino dete, deset let sem delal kakor živina; oh ko bi mogel najti tu kak kotiček na stara leta, da bi se mogel pokoriti in delati za izveščanje!“

Mej tem je zazvonilo pri cerkvi „Angeljsko čiščenje“, in popotnik je pričel pobožno opravljati svojo večerno molitev. Milo je klenkal zvon,

oznanjevaje popotnemu nekako tolažbo in upanje. Zadnji žarki zahajajočega solnca so še jedenkrat obsijali križ na cerkvi, potem pa je zašlo solnce in večerna zarija se je pričela rudečiti na nebu. Valentin je dolgo molil, slednjič pa je vstal, vsedel se na kamen ter gledal sè solznimi očmi proti rojstnej vasi. V tem se je začul ropot mlin-skih koles. „Oh moj preljubi mlin,“ vzkliknol je, „sedaj se vrté tvoja kolesa!“ — in globok vzdihljej pretrgal je dalje njegove besede.

„Marsikaj se je tu vspremenolo,“ djal je naposled, „hiš je nekaj več, drevesa so večja, uni-le gozd je bolj zaraščen, in ti-le topoli, pred desetimi leti še tako majheni, so sedaj širokoveja drevesa. Čas bode vže, da bi se odpravil, ali kam se hočem obrniti? Nihče me ne pozdravi, k večemu z grdimi besedami, kar sem žalibog zaslužil, zakaj pa sem zapustil lahko-miselno domači kraj? Vže vem, kam pojdem — na pokopališče, ker tam je grob mojega pre-dobrega očeta, katerega poslednje volje nisem izpolnil, tam je materin grob, ondi spé moji dedje in pradedje.“

Zavil jo je tedaj proti pokopališču, ali preje se je še ozrl na mogočni hrast in se domislil,

kako je pred dvajsetimi leti tu molil Štajerc Anton Brodár, in Bog je uslišal njegove prošnje.

„O Bog! kako si dobrotljiv!“ pravi Valentin, „saj je vendar ta pošteni Anton največ storil, da me je odkupil iz sužnosti.“

Oh, kako obilno si mi povrnol Oče nebeški to malo zaslugo, ki sem jo skazal ubogemu ptujcu! Morebiti tudi moje prošnje spolniš dobrotljivi Bog! morebiti se tudi mene usmiliš.“

Pot je peljala mimo mlina. Nehoté je zaplakal Valentin, ko je prišel do mlina, vzspomnivši se nekdanjih časov. Ta mlin je bil nekdanj njegova lastnija; sedaj pa pride sem, kakor ptujec, berač. Nekaj trenutkov je stal oprt na gorjačo, premišljevaje, bi li vstopil in prosil prenočišča; saj je Danijel Fuchs skoraj zastonj dobil od njega mlin, in bila sta vedno tako prijatelja, sedaj bi mu lahko nekoliko pomagal v nesreči. Vže je hotel dalje iti, ko pride iz mlina Fuchs sam in jezno zarentači nad njim: „Was willst du hier, Bettler? hier gibts keine Herberge, pack dich, oder ich werde dich mit Hunden hetzen lassen.“ (Kaj hočeš tu, berač? tu ni gostilnica, spravi se proč, sicer bodem pse nahujskal).

Jeza je zgrabila Valentina, ali naglo se je upokojil, rekoč: „Bog, odpusti mu to trdosrčnost, ne šteje mu za greh,“ potem pa je šel na pokopališče, kder je sè solzami močil grob roditeljev, katerega je vzpoznal po križu i napisu.

„Odpusti oče, odpusti mati!“ šepnol je, „da nisem slušal vaših svetov, da sem zapravil domačijo, da bi si poiskal ondi za morjem boljšo srečo. Oh Bog me je hudo, pa pravično kaznoval.“

Zatopil se je v gorečo molitev, dokler ni slednjič utrujen zaspal na gomili. Mej tem se mu je senjalo, kakor bi bil prišel na uni svet — in ondi je bilo krasno in veselo. Povsodi bilo je polno cvetic, prijetna godba je razveseljevala uhó, solnce je krasno svetilo. Videl je ondi prijatelje, znance, sorodnike, in vsi so ga prijazno pozdravljali. Tudi svojo ženo z detetom je videl, in dete je stezalo ročici proti njemu. Tudi brat Janko in sestra Katrica sta prišla — in Valentinu bilo je lahko pri srci, tako lahko, kakor bi bil malo, nedolžno dete. Ali naglo se je vzpremenol prizor — morski valovi so bučali, in on je bil na ladiji, katero premetavajo razburjeni valovi. Vidi, kako se je topila v valovih preljuba žena in jedino dete, ko se je potopila ladija.

Vrgla ga je nevihta nekam na suho — in ko je ves premočen drgetaje iskal pomoči, zapazil je na levej Fuchsa, ki se je norčeval ž njim. Na desnej pa je stal Brodár z roko na srcu, hité na pomoč. Hotel je vstati Valentin, pa moči mu niso dopuščale. Sedaj zapazi svojega očeta, kakor je bil v življenji, popolnoma jednak. Na prsih so mu bliščale svetinje iz vojsk, ki je je obsevalo krasno solnce, in na glavi je imel mlinarski močnati klobuk. Približal se je oče Valentinu in segši mu v roko, rekel je prijazno; „Sin — veš li, kaj sem ti naročil, da bi živel pošteno, in ne zapravljaj svojega posestva. Nisi slušal mojih besedij, zato te je Bog ostro kaznoval, kajti Bog kaznuje hudo neubogljive otroke. Ali vže se je približal konec tvojega trpljenja — Bog je videl tvoje skesano srce ter uslišal tvojo molitev, zatorej so ti odpuščeni tvoji grehi. Pomisli, kaj sem ti pravil takrat, ako bi bil kedaj tudi sam kriv, da bi pal v nesrečo ter mnogo trpel, obrni se vedno k Bogu, vzpoznav svoje grehe, obžaluj je, spokori in poboljšaj se, in Bog ti odpusti, ker on noče smrti grešnikove, ampak da bi se spreobrnol in živel. Nikdar ne pozabi teh besedij, in skrbi vse življenje, da po-

praviš, kar si storil zlega. Potem bodeš zopet srečen, zopet dobiš ženo, dete in mlin — in sedaj se ločiva, sin moj!“ In starec je hotel oditi, ali Valentin pravi: „Oh oče! meni je tukaj tako dobro, vzemi me sè seboj, kajti ondi na svetu je tako pusto, tako žalostno.“ — „Nikakor moj sin“, odvrne oče, „to ne more biti, ti moraš biti drugim v izgled, ti moraš odvrčati druge od obupa. Le pošteno živi, — kmalo se snidemo, in potem bomo živeli skupaj na veke.“ In starec je zginol in zdajci bil je Valentin v svojem mlinu in pri njemu žena, prijatli, znanci in Brodár — med tem pa se je zbudil.

„Oh to so bile le sanje“, pravi Valentin, „bolje bi bilo, ko ne bi se bil zbudil, ali pa zaspal na veke.“ Zopet je sijalo solnce, in Valentin je spal vso noč na očetovem grobu. Vstal je, opravil jutranjo molitev in začel je premišljevat, kam bi se obrnol.

„E! najpreje pojdem v krčmo“, mislil si je, „tam najpreje kaj poizvem o sestri, bratu in prijateljih. Bog jih je morebiti še ohranil zdrave, saj On skrbi po očetovsko za svoje otroke.“

VI. Pogovori v krčmi.

Valentin je menil iti najpreje v krčmo, pa hitro je spremenil svoj sklep, ko je zaslišal glas zvoná, ki je vabil k svetej maši. Vzspomnil se je pregovora: „Kdor je z Bogom, njega tudi Bog ne zapusti.“ Odpravil se je k službi božjej, da bi dal hvalo Najvikšemu, da bi se mu zahvalil za srečno vrnitev v domovino. Z veseljem je pozdravljal Valentin Mlakar staro svetišče, v katerem so molili njegovi pradedje in v katerem je prejel sveti krst. Prišedši v cerkev, pal je na koleni ter molil goreče; molitev njegova pa se je povzdignola pred prestol Najvišega, kakor duhteči dar hvaležnega, skesanega srca, hrepenčega po nebeškej domovini.

O čudovita moč molitve! Nesrečni oni, ki ne moli, ali pa ne zna moliti. Molitev je pogovor z Bogom, in še več, nego pogovor, — združitev je z našim očetom v nebesih, najboljše sredstvo doseči svojo popolnost — molitev lajša trpljenje na zemlji, molitev nas povzdiga sè zemeljskega dola pred sedež Vsegamogočnega.

Valentin je molil spokorno, molil iz globočine srcá in duše, in ne samo z ustmi, kakor mnogi ljudjé; prosil je neprenehoma usmiljenja

— in Bog se ga je usmilil, kajti Bog je tako dobrotljiv in ljubeznjiv proti svojim otrokom, da jim vedno odpušča, ako se le zopet poboljšajo, in vselej usliši njihovo molitev, ker ona nam pomaga k večnemu izveličanju, k našemu časnemu in večnemu blagru.

Potolažen na duši, odpravi se Valentin v krčmo. Cerkev in krčma, kakov razloček, pa vendar kako pogostoma podkopuje krčma blagi vpljiv cerkve! Pa o tem govoriti, ni naš namen.

Valentin, prišedši v tuhinjsko krčmo, pozdravi prijazno ter se vsede v kot pri dverih. Jedva so mu odzdravili pričujoči, tako so bili vtopljeni v pogovore in vino.

Krčmar, majhen možiček, točil je pridno in črtal s kredo na stare, okajene dveri — vašcanje pa so popivali težko prisluženi denar, ter se pogovarjali o — Ameriki. Tudi ti tedaj so se menili o Ameriki, o Ameriki, kamor so sklenoli preseliti se.

„Hudimanska reč ti!“ pravi Jernej Kosmač, „pusto, pusto življenje je pri nas! Človek dela, kakor živina, pa se vendar nikdar nič ne pozna. Šembrano je žalostna naša usoda — tu ne vemo kaj početi, treba bo iti v Ameriko.“

„Ko bi kaj zaslužka bilo“, ogласi se Korparjev Jaka, „ali ljudij je sedaj toliko, da vse mrgoli, drug drugemu kruh spodjedajo. Preje sem si pri drvih v planini toliko prislužil, da sem lahko preživel ženo in otroke, sedaj pa ni nič. Lakote bom moral poginit, ako ne grem v Ameriko.“

„Kaj zaslužek“, ugovarja Rožánc, majhen možiček, „ko bi le toliko davkov ne bilo! Vsak dan pride kaka nova nemarnost od gosposke: sedaj je treba plačati „fronke“, zdaj večo, zdaj priklado, hišni davek in Bog vé, kaj si še vse izmišljuje gospôda, da bi nas bolj oskubila. Letine so slabe, nič skoraj ne pridelamo, davek pa vedno veči, kam bomo pa prišli, Bog pomagaj? Kar naravnost v Ameriko bi šel, ako bi le toliko denarja imel; tam bi jo vže kako previl.“

„In pa jaz“, ogласí se naglo vže precej stari kavi mož Pratkár, „koliko sem moral pa vže jaz plačati. — Gospôda odira brez milosti. Ne davno, kakor veste, umrla mi je žena in meni je zapustila posestvo, ki je bilo prej njeno. Jaz sem dal to reč na-se prepisati, in kaj pravite k temu — trideset pošteni, krvavo pridobljenih goldinarjev moral sem plačati za tisti kos papirja.

Jokal sem se skoraj, ko sem štel denar na mizo, škrici pa so se smejali. Se vé, da oni se lahko smejó, ki ne vedó, kako se denar služi, meni pa je drugače, na vsak krajcar moram gledati, kako bi ga obrnol, da bi mi bolj prav prišel. Dobro nas deró, dobro in večkrat sem že mislil, da bi jo potegnol v Ameriko. Danijel Fuchs, ta-le skopuh gori v gradu, vsaj ga poznate, pravil mi je, da ondi ni preslaba.“

„Pa tudi to je res“, jezil se je zopet drugi gost, Gregec, kateremu so sploh rekli zavoljo njegovega rudečega obraza „Krvavec“, „da pri nas dan današnji človeka za vsako neumnost zapirajo v ječo. Kaj sem jim jaz storil, da so me vtaknoli v lukinjo štiri tedne in potem še pol leta? Dobro jim se bo še utepalo vse to, ker so mi storili takovo krivico, vse naj...“ tu je začel razgrajati, da si še vsega napisati ne upamo. „Tudi jaz pojdem v Ameriko, tam bode več prostosti, in za vsako neumnost tudi ne kaznujejo in zapirajo v ječe.“

„Tako-le je le, ljubi moj Gregec“, pravi na to župan Lazar, ki je baš vstopil v krčmo po nekovich opravkih. Ta mož je bil vsega spoštovanja vreden, nikdar ni posedal po krčmah in popival. „Veš,

pravica mora biti na svetu. Potolkel si bil Francovega Jaka, zatorej si moral sedeti štiri tedne. Potem si prestopil sedmo božjo zapoved, in to ne prvokrat, zatorej ni čuda, da te kaznujejo.“

„Prav je, prav — tatove je treba kaznovati“, djali so vsi, „sicer nam vse pokradejo.“

„Kaj, jaz tat“ — hudoval se je krvavi Gregec, „jaz kedaj kral? kde? Tiste sekire na župnijskem dvorišči nisem ukral, nego našel. Da sem nekoliko drv v gozdu vzel, to nikogar nič ne skrbij, kajti gozd je Bog za vse stvaril. Po kakej pravici ima grajščinski sam gozd v pestéh, mi pa ne? Je-li to pravica? In da sem tiste vrbe za cesto posekal, za kar ste me vi oče župan tožili, Bog vam grehe odpusti, je-li to kaj hudega? Drva rastó za vse. In da nisem hotel plačati krivemu Jurčeku žganja, zato ker ni bilo za nič, to tudi ni nič tacega, kajti Jurček je neveren élovek, nikdar ne gre v cerkev, zato ga je pa Bog kaznoval, da je ves pokvečen. Morebiti, da je celo Jud, Judje so pa Kristusa križali. Moj Bog, kde je pravica, sodnija me kaznuje in v ječo zapira, sedaj me pa še vi objedate, dá, da! v Ameriko pojdem, mej tako nehvaležnimi ljudmi nočem več živeti.“

„Le pojdi“, reče Lazar, „samo zapomni si, da tam za male pregreške ušesa režejo, za velike pa obešajo.“

„Prav ravnajo s potepuhi in tatovi, in da bi se tudi onemu tako zgodilo, ki mi je telico ukral!“ kričal je hribovski kmet Janez Vrbovec.

„Sram te bodi, da bližnjemu hudo želiš!“ pravi Lazar, „prepusti kazen Bogu, on bo prav sodil.“

Gregec slišati o telici in obešanji zaradi tatvine, postal je rudeč, kakor rak, in urno se je pobral iz krčme, drugi pa so se dalje pomenkovali o Ameriki.

„Izbijte si iz glave Ameriko,“ govoril je dalje župan Lazar, „ali ne veste, kaj se je zgodilo z Mlakarjem, ki je prodal mlin. Prišel je pozneje list do njegovega brata, da je utonil v morji sè ženo in otrokom. Tako je umrl zapuščen brez spovedi, brez svetih zakramentov, in ne leži v blagoslovljenej zemlji, nego ribe so ga požrle. Bog se usmili njegove duše! In mojemu bratu Jaku, kako mu gré slabo! Ni dolgo, kar mi je pisal iz Amerike, in tako toži, da je strah. Jas pravim; ostanimo domá, ako tudi nas včasih revščina tare, kajti čem delj človek gre, tem delj mu kažejo, pravi pregovor, in drugi se oglasi: Povsod dobro — doma najboljšé.“

Vsi so pokimali z glavami, potem pa se oglasi Korparjev Jaka: „To je vse prav lepo in prijetno, ali ne pomaga nič, ljubi oče župan! Zasluška ni, odkar grajščinski sam drva spravlja s planine. Po leti se vže še prebije, ali kaj bode pa zima rekla, zima?“

„Lepo vas prosim, oče župan, povejte mi“ pravi Rožanec, „kaj pa vendar hočem tukaj početi? Petdeset goldinarjev plačujem davka, ne prigospodarim pa nič. Kje bodem neki jemal. Ko bi bila živina bolj draga, odredil bi kaj ter prodal kak rep iz hleva, sedaj pa ni vredno, da bi redil, škoda klaje. Há, včasih je bilo vže drugače, ko ni bilo železnice, takrat sem na dan več zaslužil z voli, ko sedaj celo leto, dan današnji pa vse ta nemrkaj požre!“

„Jaz sem tudi jednacij mislij, da se bode treba prej ko mogoče odpraviti v Ameriko,“ pritrdjeval je Pratkar, „sicer mi gospoda naposled še posestvo proda, in na stare dni pojdem be-račit z maliho po svetu.“

„Prav imate, v Ameriko pojdemo vsi,“ kričali so kmetje, „hajdi v Ameriko!“ Trčili so z kozarci in na dušek izpili do dna, vino pa jim je še bolj razgrela glavo ter je navdušilo.

Lazar se je ozrl po krčmi in v kotu zapazi Valentina Mlakarja. Obraz mu je bil znan, položil je roko na čelo, da bi se vzspomnil, kde je videl tega človeka. Pa nikakor se ni mogel vzspomniti, zatorej ga vpraša: „Odkod pa vi, oče! — Kaj pravite o tem, kar se mi pomenkujemo, — zakaj pa vi ne greste v Ameriko? Nikakor se ne morem domisliti, od kod bi bili. Gotovo ste od daleč, kajti poznam vse stare ljudi tudi okrog, ker večkrat k meni pridejo.“

Valentin je poslušal vse te pogovore na tihem in žalostne misli so ga sprehajale. Ti ljudje po revščini prisiljeni so se spravljali v Ameriko, on pa je tako lehkomiselno ravnal, kajti četudi je imel več, nego je potreboval, vendar je zapustil rojstveni kraj, pustil kruh in pogače ni dobil. Dobro je sprevidel, da se tem ljudem huda godi, pa še boljše je vzspoznal, da jim tudi v Ameriki ne pojde dobro, in sam ni vedel kaj storiti, da bi jim izbil iz glave te misli. Tako premišljeva je, pobesil je žalostno glavo, in skoraj se je zjokal, ko ga vpraša Lazar.

Prebudi se iz zamišljenosti, ali prav za prav iz sanj, pogleda okrog sebe in pravi slednjič: „Vprašate od kod sem? Od daleč in od blizo,

kakor hočete. Mnogo bi vam lahko povedal o Ameriki in Valentinu.“

„Kaj o Valentinu!“ kričali so vsi, „povejte, kaj veste o Valentinu, zelo radovedni smo.“

„O Valentinu tedaj hočete vedeti, naj bode, izvedeli boste.“

Pri teh besedah je vstal iz klopi, vstopil se sredi sobe in pogledavši po navzočih, je djal: „Jaz sem Valentin Mlakar!“

„Kaj, vi Mlakar!“ začudili so se vsi, „vi v cunjah, vi mlinar, z bisago črez ramo in tako shujšani? E pojdite, pojdite, vi niste Mlakar.“

„Jaz pa rečem, da sem Mlakar,“ pravi ta. „Oni-le mlin, ki se vidi od tod, bil je moja lastnija, veliki zvon v zvoniku je napravil moj ded, in podobo v altarji moj rajniki oče, Bog mu daj nebesa!“ Moja žena Neža je bila hči starega Škrbinca, sestri je bilo ime Katra in bratu Janko. O moj Bog, moj Bog, ali še živita?“

Tu je zaplakal na ves glas in debele solzne kaplje, kakor vinske jagode, vdirale so se po velem licu v sivo brado. Zakril je obraz in samega joka ni mogel niti besedice dalje spregovoriti; le ječal in ihtel je, kakor majhen otrok, da so slednjič tudi pričujoče solze posilile.

„Je vže res, vi ste Mlakar,“ pravi potem Lazar, „dobro vas poznam po vašem glasu in obličji. Na prvi mah se mi je zdelo, da ste kak znanec. Dobro došli Valentin, vsedite se na klop, in potolažite se, Bog se usmili; ker vas je vže tako daleč pripeljal, vas tudi odslej ne zapusti.“

Valentin se vsede, strastno stisne podano desnico, in jokal se je še vedno, kajti zelo ga je pretresnol ta trenotek. Stoprv s časom se je nekoliko upokojil in njegov obraz se je razvedril. „Bog vas oblagodari, za vaše pošteno srce,“ pravi Lazaru, „da se me ne sramujete siromaka, četudi sem razcapan. Bog naj vas blagoslovi za vse to. Ali povejte mi, živi še moj brat Janko in sestra Katrica?“

„Še živita še, pa v velikej revščini, ker ju je Danijel grdo ogoljufal. Jemala sta naprej denar in on jima ga je dajal, potem pa ju je odpravil se samo pobotnico. Dolgo so se toževali, ali Janko in Katrica sta bila premalo znana s pravedniškimi rečmi. Dobila sta sicer pravdo, ali denarja jako malo, ker je preveč tožba pograbila. Katra se je omožila ter vzela Kraguljevega Gašperja v Kostanjevem, Jankota pa so vzeli v vojake, ko je bila 1859. leta vojska na Laškem.

Hrabro se je obnašal, slednjič pa je bil ranjen in vjet. Gnali so ga daleč tja na Francosko, menda celo v Parizu je bil. Rana se mu je popolnoma zacelila in sedaj stanuje doli za Savo, blizo Štajarskega, kacih šest milj od tod. Zadnji-krat sem ga videl pred letom na božji poti pri Novi Štifti. Kupila sta sè ženo pol zemljišča in gre jima tako-le za silo. Janko ima vedno le še veselje do vojaščine.“

„Hvala bodi Bogu, Najvišjemu!“ djal je Valentin, „da le še živita. Tudi njune revščine sem jaz kriv, Danijel ne bi ju bil ogoľufal, ako ne bi bil jaz šel v to nesrečno Ameriko, ako ne bi bil prodal domovja ptujcu.“

„Kar je, je,“ djal je Lazar, „čemu sedaj žalovati, ker nič ne pomaga, bolje bo, da nam poveste svoje dogodbe. Morebiti spreobrnete te-le tu, da ne bi zapustili svoje dežele. Gotovo pa ste vže lačni, pojdite torej z menoj, da se nekoliko pokrepčate, potem tudi vi pridite tje-kaj k meni, ako hočete poslušati, in Valentin nam bode pripovedoval svoje dogodbe.“

To rekši, odšel je z Valentinom, drugi pa so se urno razkropili po vasi, da bi raznesli no-vico o Valentinu.

VII. Valentin pripoveduje svoje dogodbe.

Župan Lazar je peljal vso množico na vrt, in takoj potem je prišel Valentin, da bi povedal svoje dogodbe; popreje pa je še pozdravil znance in sorodnike. Potem je sedel na stol in začel tako-le svojo povest:

„Ko sem zapustil Tuhinj, prinesel mi je pismonos pismo onega nesrečnega Štajarca, ki je nekdam pri meni prenočil. Prosil me je, da ne bi zapuščal domovine, opisovaje mi, kako težavno je življenje na ptujem. Oni list me je tako prevzel, da bi bil rad dal polovico življenja, ako bi bilo mogoče, vzspremeniti okoliščine in ostati doma. Bilo je vže prepozno, ostati doma; tudi sem se sramoval in sam nisem vedel, kaj bi počel. Se vé, da bi bilo boljše, ako bi bil ostal.

Odpeljali smo se — in ko mi je zginol izprej očij Tuhinj, ko sem še samo zvonik naše cerkve videl, prešinila mi je srce taka žalost, da ne morem povedati. Podoben sem bil umirajočemu, ki si je sam kriv smrti, ter se poslavljuje sè svetom za vselej. In moja žena Neža, kako je tarnala in jokala! Zginol je slednjič tudi zvonik, le križ na vrhuncu se je še jedenkrat

pesvetil, obsijan od solčnih žarkov, potem pa nisem več videl svoje prijazne vasice. —

V Celji smo seli na železnico, in šlo je dalje, da je kar migalo pred nami. Ali sedaj bil je stoprv jok, ko smo prišli na Nemško. Nihče nas ni več pozdravil po slovenski, nikder ni bilo nijedne slovenske duše.

Slednjič smo prišli v Hamburg, in srečno smo se spravili na ladijo. Ker je bil ugoden veter, odrinoli smo takoj na morje. Zemlja nam je začela zginjati izpred očíj in potem nismo drugega videli, nego vodo okrog in okrog ter nad nami sinje nebo. Na ladji ni bilo nikogar, ki bi bil znal slovenski in jaz sem le malo umel nemški.

Začela nas je napadati morska bolezen, namreč, človeku pridejo neke težave in jame se mu vrteti v glavi. Takova bolezen je jako nadležna. Razven tega nismo imeli nikakoršnega opravka, zatorej nam je začelo dolgčas prihajati, vzlasti po domačem kraju.

Ko smo se vže dolgo časa vozili, nastane huda burja. Jaz in žena pogovarjaje se polna nepokojnosti in žalostnega predčutja, zaslišiva grozen krik na ladiji, in kmalo sva izvedela, da je ladija v velikej nevarnosti. Vihar je prihajal vedno

veči ter premetoval našo ladijo, kakor suhi list. Oh to je bila strašna noč; še sedaj me mraz pretrese, kedar se vzspomnim na to. Velikanski valovi, večji, nego naša cerkev, butali so ob ladijo, žugaje potopiti jo. Kmalo se je vzdignola, kakor bi hotela zleteti nad oblake, potem pa je zopet butnila nizdolu skoraj na morska tla. Jambori in vrvi so pokali in škripali, voda se je valila skozi luknje v ladijo, tu pa je bilo vse temno, plašno okrog in okrog, nijedne zvezde ni bilo na nebu; blede luči v svetilnicah na ladiji pa so brlele, kakor sveče pri mrtvaški rakvi. Brezupnost se je polastila mornarjev in popotnikov — ruvali so si vlase, strašno kleli, le malo število jih je bilo, ki so molili in klicali Boga na pomoč. Jaz sem stal tiho, kot okamenjen, — moja Neža pa je klečala z malo Barbiko, najino hčerko, v koti in goreče molila. Tudi jaz sem pričel moliti — vse molitve sem zmolil, kar sem jih znal na pamet. Priporočil sem dušo Bogu, kajti v kratkem času bi bilo lahko po življenji. Videl sem dobro, kako je telebil vihar nekoliko nesrečnih v morje, in tudi jaz sem pričakoval kaj jednacega sleherni trenotek. Ladijo je gnal vihar, da je letela, kakor ptica pod nebom. Sled-

njič je nastal vesel krik, ker bila je vže blizo suha zemlja; a ta radost je bila kratka, kajti v tem hipu je butila ladija ob skalo, in od vseh strani je drla voda v njo, da se je jela topiti. Stopil sem k preljubej ženi, stisnil jej še zadnji-krat rokó, blagosloвила sva najino jedino dete, in jedva sem izrekel le-te besede: „Tam na unem svetu se zopet vidiva“, začela se je vže ladija pogrezati, in morski valovi se me obdali od vseh strani, „Jezus, Marija, sv. Jožef!“ kričal sem, „Bog nebeški reši me!“ in skušal sem sebe in svoje rešiti; pa žena in dete sta kmalo omagala.

Čudna je človeška natora. Večkrat sem si želel smrti; ko sem zapustil Tuhinj, hotel sem se sam končati; ondi na morji pa, kder je moje življenje že na vlasu viselo, zbral sem vse moči, da bi se otel. Dolgo časa sem plaval, slednjič pa so jele moči omagovati, in videl sem, da se bliža zadnja ura. V tem strašnem trenutku, ko so me premetavali valovi sem ter tja, in mi je voda v nos, oči, ušesa in usta silila, zbral sem še jedenkrat vse duševne moči, zmolil „Oče naš“ in prosil Boga usmiljenja. „O moj Bog, moj Bog hudo sem grešil, ali odpusti mi; ne pripusti, da bi umrl v morskih valovih brez svetih zakramen-

tov, reši me, Gospod! Storil sem obljubo, ako uidem smrti ter se vrnem v domovino, da pojdem peš na sv. Višarje, da se zahvalim Bogu za rešitev, in Mariji prečisti devici za njeno priprošnjo. Potem se mi je stemnolo pred očmi, vzspomnil sem se še Tuhinja, naše cerkve, pokopališča, svoje žene in otroka, brata in sestre in slovenske zemlje, še jedenkrat sem se poslovil ž njimi, potem pa sem izgubil zavednost.“

Tu je prenehal Valentin, poslušalci pa so neprenehoma na-nj zrl, radovedni, kako da ni utonil v morskih valovih.

„Kako je bilo pa potem,“ djali so nekateri nestrpljivo.

„Tako, tako,“ pravi Valentin, „le nekoliko potrpite. Oh kako strašna je bila ona noč, dokler bodem živ, je ne zabim. Ko bi vi tukaj-le, ki hočete iti v Ameriko, si samo misliti zamogli takov vihar, tako strašne valove, gotovo bi vas minolo vse veselje do Amerike, in raje bi živeli v siromaščini, nego samo jedno tako noč prebili.“

Kaj se je z menoj godilo, — ne vem, to vem, da sem se drugo jutro prebudil. Spravil sem se na noge, ter začel gledati na vse strani, pa kak prizor se je odprl mojim očem. Bil sem

na skali, kamor so me vrgli valovi, pod menoj pa je bilo globoko morje. Solnce je priplavalo na nebo ter obsevalo morsko širjavo, kder je valovje vže večinoma pojenjalo. Sem ter tja ob bregu sem videl trupla utopljenecv in kose razbite ladije, jaz jedini sem bil še živ. Pokleknol sem na skalo ter se zahvalil Bogu za ohranjenje živjenja. Potem sem začel iskati mej mrtvimí, ako sta tudi moja žena in otrok mej njimi, pa nisem ju našel. Mraz in glad sta me začela nadlegovati — ali okrog mene ni bilo družega, nego gole skale. Začel sem se ozirati po morji, da bi zapazil kako ladijo, kar se slednjič prikažejo bela jadra in videl sem, da plava ladija proti moji strani. Ko se približa bregu, spustilo je nekoliko ljudi v morje velik čoln, in naglo so priveslali h kraju. Začel sem jih nagovarjati, in oni mene, pa nič se nismo razumeli. Pomignoli so mi, naj sedem v čoln, in jaz nič hudega se ne nadjaje, bil sem takoj pripravljen, in kmalo smo bili zopet na ladiji. Stoprv tu sem vzspoznal, da sem prišel v slabe roke, bili so morski roparji, ki so ropali ladije in kupčevali z ljudmi. Vedeti morate, da v Ameriki, četudi pravijo, da je ondi tolikanj prostosti, še gospodari sužnost,

da prodajajo ljudje ljudi kakor živino. Sicer je prepovedano z ljudmi kupčevati, voziti jih iz ptujih krajev in jih potem prodajati, ali skrivaj se pa še vedno godi, vsaj veste, česa neki ne poskusijo ljudje zavoljo dobička. Največ so privržali in nakupovali zamorcev v Afriki, pa tudi če so kakega Evropejca dobili, so ga prodali.

Takoj so me zvezali in vrgli v tesno luknjo, kder je bilo že nekaj zamorcev. Bog zna, kaj sem ondi prestal. Vedno smo imeli roke in noge zvezane, le včasih so nam prijenjali, in to zaradi tega, da bi ne pomrli. Jedila smo imeli jako slaba in kaj malo, in vode tudi majhino merico, pa kakošne vode, smrdljive, kalne, vže popolnoma tople, kajti na morji se ne dobi mrzle vode, ker morje je slano. Razven tega pa smo morali prebivati v temnej beznici z majhinim okencem na prosto. Ondi je bilo grozno tesno, soparno in smrdljivo, pri vsem tem pa se tudi nisem mogel z nobenim zamorcem nič pomeniti; tudi niso bili ti ljudje kristjanje, temveč neznanbogi. Vedno se mi je zdelo, da sem v peklu, in oni zamorci so hudobe, zato ker sem povsod videl hudobo črno naslikano. Polastila se me je vročinska bolezen in sem večkrat hudo bleдел.

O kako sem si takrat smrti želel, kako mi je bilo žal, da nisem vtonol v morji! Vender nisem obupal, potrpežljivo sem prenašal ta križ za kaznen mojih grehov. O moj Bog, kolikrat sem se vzspominjal Tuhinja, onih časov, ko sem imel vsega dovolj, pa vendar nisem bil zadovoljen s tem, kar sem imel, ni se mi poljubilo ponižno in delavno živeti, zato sem sedaj po pravici trpel.

Vsak dan sem opravljal svojo molitev, in ne vem, ako sem kedaj v cerkvi tako goreče molil, kakor v onej zaduhlej temnej luknji, ker stara navada je vže, da se ljudje v nesreči raje k Bogu obračajo, nego v sreči.

V nekih tednih smo prijadrali slednjič do suhega in takoj ondi se je začela razprodaja sužnjih. O Bog se usmili, kako grozno je bilo ondi! Uboge zamorce so spravili iz ladije, in kupci so jih ogledovali, kakor konje ali delavno živino. Večkrat so bili skupaj mož, žena in otroci, moža so prodali posebej in otroke tudi posebej. Oh kakov krik in jok je bil ondi! Peklo bi se bilo omečilo, ali kamenita, trdovratna srca razbojnikov se niso. Tudi mene so prodali in še prav drago, kajti bil sem močan hrust, četudi sem zarad mnozega trpljenja zeló shujšal.

Kupil me je posestnik velike plantaže, to so taki ljudjé, ki imajo mnogo polja, veliko pahištva in celo reč sužnjev. Tamo se prideljuje drevesna volna, kava, sladkor in druge rastline. Takova posestva imenujejo se plantaže. Ne vém, kake vere je bil oni posestnik, najbrže nobene, kajti nikdar ni skrbel niti za izveličanje svoje, niti naših duš. Dve leti sem bil pri njem za sužnega, in ves ta čas nisem slišal le besedice po slovenski, nikdar nisem bil v cerkvi, svetih zakramentov nisem prejemal, a delati sem moral neprenehoma. Kot sužnemu se mi ni baš hudó godilo, kajti kmalo me je izvolil za čuvaja drugim sužnim, in potem nisem imel več tako slabe hrane, tudi delati mi ni bilo treba več tako težko; ali kaj mi je vse to pomagalo, ker sem bil suženj! Ako bi ptica tudi zlato kletko imela, vendar si bode želela prostosti, in zakaj bi jo človek ne, ker ga je ustvaril Bog za prostost, da jo ohrani in zanjo skrbi.

Živel sem tedaj mnogo dni v težkej sužnosti; s krvjo, potom in solzami sem močil vsak košček kruha. Oh kako mi je bilo dolg čas po slovenskej zemlji, kolikokrat sem želel biti samo jeden trenutek v slovenskej cerkvi — pa ni bilo mogoče!

Kolikokrat mi je prišel na misel oni pogan Odisej, ki bi bil rad dal vse življenje, da bi bil le jedenkrat videl dim domačega ognjišča. Tudi jaz bi bil rad dal življenje, ako bi bil mogel biti samo jedenkrat v slovenskej cerkvi in prejeti svete zakramente.

Res težavno je življenje sužnjega! Kako smo dolžni tedaj ljubiti naše božje nauke, ki nas jih je učil Jezus Kristus, ki zapoveduje ljubiti svojega bližnjega, kakor brata, ne pa ga prodajati v sužnost. Kristjanstvo je odpravila sužnost. O mojih dogodkih nimam mnogo več povedati, le toliko povem, da sem se naučil samega dolzega časa angleški in zamorski.

Tako sem preživel dve ali tri leta, in ta čas, kakor sužnjemu, se mi ni baš najhujše godilo; ali pozneje se je shujšal moj nesrečni stan. Naš gospodar je prodal posestvo sè sužnimi vred drugemu: novi posestnik pa je bil grozno hud in neusmiljen človek, in kar je bilo še hujše, hotel me je pregovoriti, da bi zapustil svojo sveto vero. Jaz nisem hotel, in zategadel sem moral občutiti njegovo jezo. Oh preljubi moji sosodje, koliko sem moral jaz takrat pretrpeti! Najteža, najgrša opravila mi je nakladal. Ako je solnce

še tako hudo pripekalo, da so se mi skoraj možjani v glavi topili, moral sem na polje na težko delo, in če sem omagal, napletal me je hudobni gospodar, ali pa njegov nadzornik z bičem brez milosti, da je večkrat kri od mene curljala. Vendar nisem obupal; in ako se me je včasih polastila grešna misel, da bi si življenje končal, molil sem goreče za odvrnjenje takega djanja in podelitev moči, da bi zamogel prenašati ta težavni križ. Večkrat sem si mislil: „To je zaslužena kazen za tvoje grehe, za neubogljivost zadnje volje predobrega očeta, za lehkomiselnost zapuščenje rojstvenega kraja.“ Daroval sem Bogu svoje trpljenje, kot kazen za svoje grehe in dolgé, in Bog je bil tako usmiljen, da mi je dodelil moči pretrpeti vse britkosti.

Vender ne vem, če ne bi bil slednjič popolnoma obupal, ker vedno hujše so z menoj ravnali; ali Bog mi je poslal pomoč v osebi krščanskega misijonarja, da sem se obtožil svojih grehov ter se popolnoma spravil z Bogom.

VIII. Valentin pripoveduje dalje.

Vže tretje leto sem stokal v težkeji sužnosti pod onim neusmiljenim gospodarjem, in zdelo se

mi je vže, da ne bodem mogel več prenašati strašnega ravnanja. Nekega dne me je oni gospodar neusmiljeno pretepel, da je kar kri curljala od mene, in ne pečaje se dalje za-me, pustil me je na polji na pol mrtvega.

Videl sem, da se vže približuje moja zadnja ura, jel sem se pripravljati k smrti, in sem prosil Boga odpuščenja grehov. Moči so me vedno bolj zapuščale — še nekaj časa in poginol bi bil revno ondi v daljnjej Ameriki. „Bog usmili se me velicega grešnika in odpusti mi moje grehe, kakor tudi jaz odpuščam svojim sovražnikom — in vzemi me v svoje kraljestvo!“ molil sem na glas po slovenski, potem pa sem zatisol oči, čakaje, da bi jedva prišel smrtni angel, ter me vzel iz tega sveta.

Na to začujem ne daleč korake in kmalo zaslišim glas: „Hvaljen bodi Jezus Kristus“, a četudi ni bilo po slovenski, vender sem razumel, kajti vsakemu Slovencu znan je ta pozdrav. „Na veke Amen“, odvrnol sem in odprl oči: Zagledal sem pred seboj katoliškega duhovna v belej opravi, in mislil sem na prvi mah, da stoji angelj Božji pred menoj.

In res je bil to angelj Božji, poslanec Gospodov; bil je to pobožen, svet mož, ki se je

prostovoljno odpovedal vsemu, odpovedal se mirnemu življenju v milem kraju, da bi, kakor pravi učenec Kristusov, oznanjeval sveti evangelij poganskim narodom.

Tak pobožen duhovnik, pravi naslednik ss. apostolov, stal je pred menoj, da bi potolažil mojo onemoglo dušo, da bi mi na novo podelil upanje v božjo milost, ter me okrepčal sè svetimi zakramenti.

Govoril je hrvaški in jaz sem ga dobro razumel, ker je govoril počasi, razločno, razven tega pa je hrvaščina slovenščini zelo podobna. Vprašal me je, kako mi je ime, od kod sem — in jaz sem mu vse natanko povedal. Najpreje je ogledal moje rane, in potem mi je dal piti neka zdravila, ki jih je imel sè seboj v popotnej torbi.

Mirno in potrpežljivo poslušaje moje dolgo pripovedanje, rekel mi je slednjič prijazno: „Nesrečni brat Slovenec!“ mnogo si pretrpel, trpiš in bodeš še trpel, ker hudo, zelo hudo si se pregrešil, storil si velik greh zoper svoj narod, ker si lehkomišno zapustil rojstveni kraj in nisi slušal zadnjih opominov umirajočega očeta. Bog naravnost ukazuje: „Spoštuj očeta in mater,“ ti pa si se dvojno pregrešil zoper to zapoved. Bog

je navdihnol naša srca sè sveto ljubeznijo do domovine, da smo jej dolžni kri in življenje darovati, tudi ne smemo nasproti ravnati Božji volji, svoj jezik in narod moramo ljubiti, kakor tudi domačo deželo in narodnost, sicer nas bode Bog hudo kaznoval. Kaj pa bi bilo, ako bi vsi po tvojem vzgledu brez potrebe zapustili domovino, ter se preselili v Ameriko? Bog je pravičen sodnik, zatorej kaznuje grehe; ali Bog je tudi usmiljen oče, ki rad odpušča spokornim grešnikom, on noče smrti grešnikove, ampak da bi se poboljšal in živel. Torej se bode tudi tebe, slovenski brate, usmilil, ako vzspoznaš svoje grehe in se poboljšaš.“

„Ah, za-me ni več usmiljenja,“ djal sem, „moji grehi so preveliki, nikdar ne morem zadostiti za-nje.“

„Ne obupaj, ljuba duša,“ rekel je na to duhovnik, ako bi bili tvoji grehi rudeči ko škrlat, in črni ko oglje, vender bo tvoja duša bela, ko sneg, ako se resnično poboljšaš in obrneš k Bogu. Le vzspomni se neizmernega usmiljenja Božjega, vzspomni se najboljšega očeta v nebesih, ki je tako milostljiv grešnikom, ki se spokore, da se bolj raduje nad jednim izmed njih, nego nad devet

in devetdesetimi pravičnimi. Vzspomni se velike grešnice Magdalene, ki je dobila odpuščenje, vzspomni se Petra, ki je vender, četudi je trikrat zatajil Kristusa, dosegel čast, da mu je Izveličar sveta izročil svoje ovčice. In največi razbojnik na križu ni obupal — zatorej tudi ti nesrečna duša, slovenski brate, ne obupaj, temuč obrni se k Bogu, in jaz ti takoj pomagam po svojej slabej moči h krasnemu deležu.“

Več se nisem mogel zdržati joka, plakal sem, kot otrok, in te solze, solze tolažbe so slajšale tako moje bolestno srce, kakor bi se bil težek kamen izvalil iz njega. Ko sem se popolnoma zjokal, rekel sem častitljivemu duhovniku: „Duhovni oče, povejte mi, kaj naj storim, da bi se spravil z Bogom, da bi zopet pridobil izgubljeno ljubezen.“

„Nič težavnega ni, kar moraš storiti: treba ti je očistiti vest sè zakramentom svete pokore in prejeti sveto obhajilo. Preje pa je potreba poskrbeti, da dobiš kako pripravno stanovanje. Počakaj nekoliko tukaj, iti hočem k tvojemu gospodu, imam list do njega z mnogimi novicami, pri tej priliki pa bodem prosil za te, morebiti omečim z Božjo pomočjo njegovo trdovratno srce!“

Odšel je in kmalo se zopet vrnil z dvema zamorcema, ki sta me položila na nosilnice ter me nesla na dom mojega gospodarja. Sam ne bi bil mogel iti, tako sem bil slab.

Iskrica usmiljenja je srce prešinola mojemu gospodu. Posebno ga je omajal častitljivi misijonar, ki je umel sè svojo pobožnostjo najtrša srca omehčati. Ukazal me je nesti v posebno sobo in ondi mi je posebno stregel oče Kazimir (tako je bilo ime misijonarju). Ko sem nekoliko okreval, prosil sem ga, da bi me spovedal. Oh mili bratje, nemogoče mi je povedati, kako srečna je bila ta ura, ko sem se zopet spravil z Bogom. Plakal sem, kakor oni izgubljeni sin, plakal je tudi častitljivi spovednik — a te solze so bile balzam mojej revnej duši. Potem sem prejel sveto obhajilo.

Gospod Kazimir me je potrdil in poučil v sveti veri — pripovedoval mi o neizmernem usmiljenji Božjem, in ker je imel pri sebi sveto pismo, čital mi je iz svete knjige važnejše odstavke. O koliko lepih reči je ondi zapisanih, posebno, ko mi je Kazimir razlagal one odstavke, kako jih je treba umeti. Nekaj vrstic sem si zapomnil natanko in še dan današnji jih znam.

„Razun o verskih rečeh,“ nadaljeval je Valentin, „ni pozabil Kazimir tudi o družih rečeh pogovarjati se z menoj, in skrbel je vedno, včasih nekoliko razveseljevati me z nedolžnimi pripovedmi. Mnogo je pravil o svojem hrvaškem narodu, kako se je pri njih razširjala sveta vera, in več jednacega. Ah, od njega sem stoprv izvedel, da sta bila apostola vseh Slovanov dva sv. brata Ciril in Metodij, ki sta učila sveti evangelij slovanski narod vže pred tisoč leti.

Potem mi je pravil o kralju Samu, ki je tako krepko vladal Slovence in skrbel za združenje vseh, in da je vže takrat bilo mej Slovani poljedelstvo in družinsko življenje. Da so severni Slovani imeli dva kralja kmečkega rodu: Čehi Přemisa, ki so ga pri plugu za kralja izvolili, Poljaki pa Piasta, ki je bil tudi kmet. Slovani niso poznali nikdar sužnosti med seboj. In kdor trdi, da je vladala med Slovani okrutna sužnost, med tem ko je cvetela pri Nemcih zlata prostost, oni je farizej.

Jokal sem se skoraj, ko mi je pripovedoval o bolgarskem kralju Borisu, katerega je slika poslednje sodbe tako ganola, da se je pokristjanil, in z njegovo pomočjo se je razširjala potem sveta

vera med bolgarskim ljudstvom. Kako živo mi je potem Kazimir opisoval, da ne dospemo prej ni Hrvatje ni Slovenci do blagostanja, dokler se ne zjedini in se ne poprimemo sè združenimi močmi delovanja.

Pa ni mi mogoče tu vsega povedati, kar mi je pravil oče Kazimir, bodi si, da ne umem tako prijetno in na tanko vse popisati, kakor on, vrh tega pa vže tudi sedimo tu nekaj ur, torej bo treba, da skoraj končam svoje pripovedovanje.

Kakor sem vže omenil, moj gospodar je ravnal odslej bolj milosrčno z menoj, in večkrat me je obiskal v bolezni. Z božjo pomočjo in skrbljivo postrežbo Kazimirovo sem dobil zopet novih moči in slednjič sem popolnoma ozdravel. Nekega večera, vže precej trden, grem se sprehajat nekoliko dalje, nego po navadi, in prišel sem do palmovega gojzdiča, kder so stale zamorske bajte. Prišedši v gozd, zaslišal sem blizo sebe neke pogovore; začnem bolj natanko poslušati in zvedel sem iz pogovorov nekaterih zamorcev, da se hočejo to noč spuntati in umoriti našega gospodarja. Kri mi je zastala v žilah slišati to, sam nisem vedel, kaj bi začel. Vzdihnol sem k Bogu, da bi me razsvetlil, kaj mi je začeti, in takoj mi

je šinola v glavo dobra misel; kajti po kratkem premišljevanji sem se približal zamorcem. Pozdravivši je, povedal sem jim takoj, da sem slišal ves njihov pogovor, potem pa sem jih jel prositi, da ne bi storili kaj takega. Povedal sem jim, da je oni nečloveški gospodar sedaj jako usmiljen z menoj, potem sem jim povedal o gospodu Kazimiru, ki je otajal gospodarjevo ledeno srce, in da jih bode poučil v pravi veri, ako bodo hoteli. Opominjal sem jih, da ako tudi bi izvršili umor, vendar ne bi odšli kazni, in svoje usode ne zboljšali: doletela bi jih gotova smrt. In kaj pravite — srca onih zamorcev so se omečila, in obljubili so mi, da bodo mirni, jaz pa sem jim obljubil, da nikomur o tem nobene besedice ne črhnem. Če tudi nisem res nikomur razodel tega naklepa, razven misijonarju Kazimiru, vendar je povedal črez tri leta vse to jeden zamorcev gospodarju.

O kako blago mi je bilo takrat pri srcu, ko mi je Bog dodelil pomoči, odvrnoti ljudi od strašne hudobije. Sè solznimi očmi sem se zahvalil za to milost najvišjemu, in ne vem, ako sem bil kedaj v življenji tako srečen, kakor tedaj.

Ko sem ozdravel, izvolil me je gospodar za ogleda pri zamorcih, in gospodu Kazimiru je do-

volil, poučevati zamorce v svetej veri. Ker je Kazimir slabo umel zamorski jezik, bil sem mu jaz za tolmača, ker so le nekateri sužni znali angleški jezik, katerega je bil misijonar popolnoma zmožen. Kmalo pa se je tudi ta marljivi misijonar naučil zamorskega jezika.

V jednom letu so znali zamorci vže toliko iz krščanskega nauka, da so zamogli prejeti sveti krst. Sicer res niso še vsega temeljito znali, ker so imeli samo ob nedeljah in še takrat samo nekaj ur čas poslušati, razven tega pa so bili tudi slabe glave, torej je šlo počasi s podučevanjem, pri vsem tem pa so vendar znali z Božjo pomočjo vsaj najpoglavitnejše resnice krščanske vere. Slednjič pa jih je Kazimir tudi krstil.

Ker pa je bil Kazimir kmalo prisiljen zapustiti našo okolico, ker so ga tudi po družih krajih čakala apostolska dela, treba je bilo še jedenkrat obiskati spreobrnjence, da bi jih potrdil v verskih naukih. Žalostna je bila zame ta ločitev, ali vedno ni mogel ostati pri nas oni dobri misijonar.

Dve leti bil sem potem ogleda sužnjih, se ve, da sem bil tudi jaz suženj, ali hudo, kakor prej, se mi ni več godilo. Nekolikokrat nas je

obiskal Kazimir, in vsak njegov prihod bil je za nas velik praznik.

Vže osmo leto sem pretrpel v sužnosti, ko srečam nekega dne Štajerca Antona Brodárja. Morebiti vže veste, ko sem bil še mlinar, srečal sem ga gori-le na unej višini pod hrastom, in ker je pobožno in goreče molil ter se mi je zdel pošten človek, povabil sem ga, naj ostane čez noč pri meni, ker ni vedel nikamor iti. Pozneje mi je pisal iz Amerike, prosé me, naj ne zapuščam domovine, in oni list dobil sem baš tedaj, ko sem se odpravljal od doma. Sedaj pak sem srečal tega Štajerca v Ameriki.

Predragi prijatelji! ne morem vam popisati radosti in veselja, ki sem ga občutil, ko sem se sešel s tem poštenim rojakom. Bil je to prvi Slovenec, prvi znanec, ki sem ga videl v Ameriki. Moja radost je bila tako velika, kakor bi bil po dolzih letih svojega lastnega očeta srečal.

Bil je kupec in hodil je sè svojim blagom po raznih krajih amerikanskih. Bog ga je oblagodaril, kakor oblagodari vsacega poštenega človeka, ako živi po Božjih zapovedih in ne zanemarja dela. Pridobil si je vže precej lep imetek

— zató je bila njegova prva misel, da bi me odkupil iz sužnosti. Takoj je šel k mojemu gospodarju, da bi me odkupil, ali ta me ni hotel izpustiti. Slednjič se je dal pogoditi po silnih prošnjah, da me izpusti za pet sto dolarjev pod tem pogojem, da bom še dve leti pri njemu delal. Brodár je takoj odštel to veliko svoto.

Ko sem se mu zahvaljeval rekoč, da je škoda potrositi toliko denarja za me, rekel mi je: „Jaz nisem tega plačal, nego Bog je po meni oblagodaril vaše dobro srce, vašo gostoljubnost. Veste še, ko ste me vzeli revnega popotnika čez noč pod svojo streho, ter me pogostili? Potem pa ste mi dali na pot še nekaj denarja, ki mi je takrat več pomagal, nego sedaj pet sto dolarjev. Le pustite iz nimar to reč, in če le hočete kedaj povrniti, razdelite jih mej uboge, ako vam Bog zopet srečo dá in vas blagoslovi s premoženjem. Jaz ne potrebujem teh denarjev in jih tudi nočem nazaj.“

Kaj sem hotel na to reči, prisrčno sem se mu zahvalil za to dobroto — ali po nesreči nisem od takrat nič več zvedel o blagem Antonu. — Obljubil mi je za gotovo, da me obišče še v teh dveh letih, ali moj gospodar me je oprostil vže v pol drugem letu; gotovo je zvedel, da sem jaz

odvrnul zamorce od onega hudobnega sklepa. Dal mi je še za na pot sto dolarjev, sam pa sem si prihranil ves ta čas pri njem dve sto dolarjev, posebno proti zadnjemu, ko sem imel več prostosti.

Ne bodem vam opisoval radosti, ko sem bil zopet prost. Takoj sem se napotil do bližnjega pomorskega mesta, da bi preje ko mogoče zapustil Ameriko in se zopet vrnil v preljubo slovensko deželo, svojo drago domačijo, da bi vsaj počival v domačej zemlji. Pa menda še nisem popolnoma zadostil za grehe, ki sem jih storil. Plačal sem na ladiji voznino, ostale denarje pa sem dal hraniti kapitanu, ker so mi drugi tako svetovali. Samo jeden dolar sem si obdržal, ki sem ga nosil na vratu obešenega. Bil je to prvi dolar, ki sem ga prislužil z delom — in namenil sem ga v dar Mariji devici na svetih Višarjih. Samo tega sem ohranil, drugo se je zgubilo, očitno znamenje, da ni bilo božjega blagoslova pri njih. Srečno smo se vozili. Blizo Angleškega se vendar naša ladija razbije, rešil sem se na suho, in prav za prav moral bi bil dobiti denarje, ki sem je dal hraniti kapitanu, ker pa sem bil aboten, nisem se vedel kam obrniti in tako sem prišel ob denar. Raztrgan in z milimi darovi do-

brošrčnih ljudi priklatil sem se do tukaj, kder sem bil nekdam premožen mlinar. Oh kam me je pripravila ta nesrečna Amerika! Preljubi, pristrčni prijatelji, ki hočete iti po sili v Ameriko, ozrite se na me, naj vam bom živ izgled in ostro svarilo, da ne zapustite domovine. Sicer gre res tukaj trda, posebno današnje dni, ko so slaba leta, ali vendar je le naša očetnjava, in morda bode še kedaj boljše, ako bodemo sami hoteli. Za vse na svetu vas prosim, dragi prijatelji, da bi si izbili iz glave Ameriko. Takoj jutri zjutraj pojdem na svete Višarje; kajti dokler ne izpolnim obljube, ki sem jo storil na morji, ne bom imel nikdar mirú. Sedaj pa zmolimo skupaj nekaj „očenašev“ k časti svetega Duha, da bi dodelil pravo pamet vsem tem nesrečnežem, ki se spravljajo v Ameriko.

Valentin je pokleknol pri teh besedah ter molil glasno „očenaš“ in še druge molitve. Solnce je baš zahajalo ter čarobno obsevalo kopico vaščanov, ki so molili na vrtu. Po končanej molitvi so se razšli vsi mirno na svoj dom.

IX. Na svetih Višarjih.

Kar je Rim vsem katoličanom na celem svetu, to so svete Višarje in sveta Gora slovenskemu ljudstvu. Kaj malo ali pa celo nič ne vé slovenski kmet o Dunaji, Parizu, Londonu in drugih imenitnih mestih, ali o svetih Višarjih vé skoraj vsak otrok vže kaj povedati. Ni je skoraj vasi na Slovenskem, da ne bi obiskal iz mej sesedov kdo vsako leto imenitno božjo pot na svetih Višarjih, da bi na onem svetem kraju obtožil se svojih grehov, ter se izročil v varstvo prečistej devici Mariji. Pravljica pripoveduje o čudodelnej podobi, ki jo je našel pobožen pastir v logu na Višarskej gori. Prenesli so to podobo k bližnej fari, ali božja Porodnica si je izvolila svoj sedež na višavi, in ondi hotela biti češčena; zatoraj se je vselej zopet preselila na oni kraj, kder jo je našel pastir. Sezidali so cerkev in čudeži, ki so se ondi godili, privabljali so vedno več romarjev častit prečisto Devico, kraljico nebes in zemlje. Iz vseh krajev so vreli skupaj ljudje in na svetih Višarjih je postala najimenitnejša božja pot. Marsikateri bolnik, ki se je priporočil Mariji na Višarskej

gori, zadobil je milost po Njenej priprošnji, ter čudovito ozdravel; zatorej stori marsikateri oče, ako ga teró nadloge, in marsikatera mati, ako njen sin ali hči hude bolečine trpita, obljubo romati na svete Višarje in se tam zahvaliti Mariji za milost, ki jo je izprosila pri Bogu. Slovensko ljudstvo je sploh pobožno in drži se natanko običajev svojih pradedov. Oni so stavili cerkve po raznih krajih, najrajši po hribih, in njihovi potomci imajo jih v časti, kot drage svetinje, in radi romajo tja, kder so zadobili milost njihovi predniki.

Na svete Višarje se je namenil tudi naš Valentin Mlakar, da bi izpolnil svojo obljubo ter se zahvalil Bogu za rešitev življenja in srečno vrnitev v svoj rojstveni kraj. Nekdaj so romali njegov oče, ded in praded na svete Višarje, denes pa se je tudi on napotil tja, četudi z beraško maliho na rami in palico v roci.

Bil je prekrasen poletni večer, ko je zagledal Valentin od daleč zvonik Višarske cerkve, kate-rega so krasno obsevali zlati žarki zahajajočega solnca. Valentin je bil zelo ginjen, pal je na kolena in sè solzami radosti in molitvijo je pozdravljaj to sveto mesto. Krog in krog se je razlegal

glas zvona, ki je vabil k molitvi, zrak je bil prijeten, mirán in poln vonjave, od daleč pa se je bliščala cerkev svete Bogorodnice, po katerej je hrepenel naš popotnik, kakor mornar na vihar-nem morji po mirnem zavetji.

Drugo jutro na vse zgodaj je molil Valentin v cerkvi pred krasno podobo Marijino. Preslabo je moje pero, da bi moglo popisati njegova srčna čutila in svete misli, ki so navdajale njegovo dušo, zastonj bi opisoval srčni kes in potem zopet solze radosti. Zdelo se je Valentinu, da ne živi na zemlji, tako mu je bilo pri srcu. In ni čuda, vsaj je rekel nekdo naših velikašev, da je človeku najbolj v sreči še česa treba, in mu je le takrat blago pri srci, kedar se vzdigne proti nebu. — Valentin pa je pošiljal proti nebu srčne vzdih-ljeje, in kar je naj važnejše, vzspoznal je mero svojih pregreh, obžaloval jih iz globočine srca ter storil pokoro. Kakor imamo začetek v Bogu, in se zopet povrnemo k Bogu, tako nam tudi vspremiñnja vže tukaj na zemlji združenje z nebeškim Očetom dolino solz v kraj rajskega ve-selja. Srečen! kateri še ni prelomil Božje zapovedi, posebno pa je oni srečen, ki je zapustil Boga, in se zopet k njemu povrnil, ker bil je zgubljen,

in sedaj je zopet najden; kajti v nebesih bo radost večja nad jednim grešnikom, ki se je spokoril, nego nad devetindevetdesetimi pravičnimi.

Valentin je prinesel seboj v culji ponošeno, slabo, pa vendar čisto suknjo, ki jo je stoprv na svetih Višarjih oblekel ter cunje proč vrgel. Maliho pa in palico iz amerikanskega gozda je obdržal za spomin prestanih nesreč. Pa tudi duševno se je preoblekel, kajti odpravil je umašana in raztrgana oblačila duše, namreč ostudne grehe ter želel obleči suknjo ljubezni Božje. Šel je k spovedi, da bi se obtožil grehov ter se pokoril za-nje. Spovednik je bil častitljiv svet mož, ki je dobro poznal svet in ljudi, ki je vedel vlivati tolažbo v bolestna srca. Videti skesano srce Valentinovo, tolažil ga je sè sladkimi besedami. „Milost Božja je neizmerna, ljuba duša,“ djal je, „upaj v Boga, in on ti bo pomagal, ne bo ti odrekel svoje najsvetejše ljubezni. Pri Bogu ni nič nemogoče — tako tudi ti, skesana duša, lahko še dočakaš prave sreče na zemlji; kmalo pa se preselimo tja, kder je konec našega trpljenja, kder vedno cvete veselje, kder bomo od obličja do obličja Boga gledali, tam najdeš zopet ženo in preljubo dete, tam pozabiš vse zemeljske reve

in težave. Pa ne smeš še misliti na nebesa — preje moraš še skrbeti, da bi napake, ki si jih storil, popravil.“ Tako je opominjeval duhoven, častitljiv mož, in njegove besede so se razlivala na Valentinovo srce, kakor rosa na suho zemljo.

Potem je prejel Valentin sveto obhajilo, in takrat je položil na altar oni ameriški zlati dolar, ki mu je jedini ostal iz nesrečne desetletne sužnosti. Blagi pokoj se je povrnil v Valentinovo dušo, rad bi bil takoj v tem trenutku zapustil svet, ako ne bi bilo še tega zadržka, da se ni še zadosti pokoril za grehe, posebno pa, da bi odvrnil svoje rojake od sklepa, zapustiti domovino.

Slednjič po dolgej, gorečej molitvi se je odpravljaj Valentin zopet proti domu, in vže je bil pri velikih vratih, ko zagleda tukaj nekaj oseb. Radosten krik se je začel pri dverih — kajti pred njim je stala njegova žena Neža, ki jo je vže zdavnej mrtvo objokoval, in Anton Brodár, oni Štajerc. Samega veselja ni mogel Valentin le besedice spregovoriti, le ženo je stiskal na srce in po njunih licih so se vsipale solze radosti, debele, kakor vinske jagode. Po dolgem molčanju stoprv je pričel Valentin: „Neža, žena moja, tedaj še živiš — ali kde je najin otrok?“ Sedaj prime

Neža za roko zalo deklico in reče: „Tu je najina Barbika.“

Valentin je povzdignol oči proti nebu, poln hvaležnosti, potem pa je blagoslovil svoje dete in ga neprenehoma poljuboval. — Sedaj stoprv je pozdravil Antona. Komaj ga je poznal, tako se je vzspremenil. Brodár je postal krepek možak, poln življenja, in dolga brada mu je dajala nekak ponos. Jedva pa sta z Antonom spregovorila nekaj besedi, ko ga je čakala zopet nova radost, kajti zdajci pristopi gospod misijonar Kazimir, oni hrvaški duhovnik, ki je bil v Ameriki Valentinov angelj varuh. Samega veselja ni vedel sedaj Valentin kaj početi: „O moj Bog!“ zaklical je, „sem li zaslužil tolikanj sreče?“ — „Bog je doberotljiv in usmiljen“, odvrne nato Kazimir, „velika in nezapopadljiva so njegova dela in njegovi nameni — torej, posvečeno naj bode Njegovo ime!“

Anton Brodár je seznanil sedaj Valentina še sè svojo ženo Lizo, potem pa so šli vsi na prošnjo Kazimirovo v župnijo kè gospodu Šimnu, da bi si ondi pripovedovali dogodbe iz svojega življenja. Gospod Šimen bil je oni častitljivi duhovnik, pri katerem se je Valentin spovedoval.

Tu je zvedel Valentin, da se je njegova žena Neža rešila z otrokom vred in pozneje prišla v Novi York, kder je preživela deset let, dokler je ni vzspoznal ondi Anton ter je vzel sè seboj. Brodár pa je pravil, da si je pridobil znatnega premoženja tem bolj, ker mu je dal v zakon bogat rojak svojo jedino hčer Liziko. — Po naključbi je dobil v Novem Yorku Anton Nežo, Mlakarjevo ženo. Takoj je jel poizvedovati po Valentinu, ali slednjič je zvedel, da je vže zapustil Ameriko ter se preselil v Evropo. Sedaj je tudi Anton zapustil Ameriko, ko je imel vže precej lepo premoženje, želel je preživeti ostale dni svojega življenja na Štajarskem. V Londonu je zvedel Brodár bolj natanko o Valentinu in posrečilo se mu je dobiti Valentinu izgubljeni denar, posebno, ker je bil s kapitanom razbite ladije dobro znan; ladija pa je bila dobro zavarovana, torej so vsi oni popotniki dobili svoje premoženje nazaj. Tu v Londonu je srečal Anton tudi gospoda Kazimira, kí je šel za nekaj časa v svojo domovino Dalmacijo, da bi ondi dobil novih delavcev za Gospodov vinograd. Ker pa je bil Kazimir goreč Slovan in bi bil tudi rad jedenkrat bolj natanko ogledal slovensko zemljo in njene znamenitosti, torej je rad

vzsprejel prijazno povabilo Antonovo, naj bi šel ž njim na Slovensko, in potem na božjo pot na svete Višarje.

Dolgo so se pogovarjali, saj so imeli tudi najlepšo priliko, kajti na svetih Višarjah je prijetno nekoliko dni, posebno pa, ker so jim gospod Šimen dobro postregli. Mislite si samo veselje, ki so ga imeli ti ljudje po dolzih letih, moje pero ne more tega popisati.

X. Veseli praznik v Tuhinju.

Nekaj tednov potem, ko so se sešli naši romarji na svetih Višarjah, obhajalo se je v Tuhinju nenavadno veselje. Četudi ni bila nedelja, niti praznik, bila je vendar vsa vas praznično opravljena, povsodi bilo je polno cvetlic, vencev in zelenja; čez cesto zvnaj vasi pa je bil napravljen vhod iz zelenih vej, preprežen z velikimi venci iz poljskih cvetlic, in dva visoka maja sta stala ob cesti, ki so ju postavili vaški fantje. In res je bil to znamenit praznik Tuhinjcem, kajti ta dan je prišel v vas novi gospodar, rojak, ki je kupil grajščino in jo osvobodil iz rok ptujčevih,

tudi mlinar Valentin je prevzel ta dan zopet svoj prejšnji mlin v posest.

Posestnik, ki je kupil grajščino, bil je nam vže dobro znani Anton Brodár, ki si je pridobil v Ameriki s pridnostjo lepo premoženje in je pomnožil še z bogato doto nevestino. Ker je bila grajščina v Tuhinju baš na prodaj, kupil jo je tedaj Anton, da bi zopet prišla v domače roke, vrhu tega pa ga je tudi mikala krasna Tuhinjska dolina in vzspomin minolih let, ko je Brodár našel v tem kraju pomoči v svojej nesreči.

Vže od zjutraj se je čulo po vsem Tuhinju veselje. Slednjič, proti desetimi so odmevali od vseh strani veseli kriki: „So vže tukaj, so vže tukaj!“ in sedaj je pridrdral ves ovenčan voz, na katerem je sedel Anton sè ženo, Valentin, Neža in njena hčerka. Nihče ne bi ga bil poznal, tako se je vzspremenil. Imel je nove irhaste hlače, nove črevlje z dolgimi štebali iz telečine, ki so mu segali čez kolena, potem baržunast prsniik z debelimi srebrnimi gumbi, na glavi pa je imel širokokrajen klobuk, kakoršnega je navadno nosil njegov ranjki oče Matija Mlakar.

Ko so prišli do ovenčanega vhoda, zbrala se je velika množica ljudi, moških, ženskih, starcev

in otrok, vsi praznično oblečeni. Voz je obstal, in prišli so baš stopili iz njega, ko se približajo domači gospod župnik in pristrčno pozdravijo Antona in Valentina. „Dobro došli,“ govorili so božji služabnik z ginljivim glasom, „pozdravljam vas na slovenskej zemlji z veselim srcem, želé vam da bi slednjič našli tu po dolzih težavah življenja zaželeni mir mej svojimi rojaki. Naj vas blagoslovi Bog oče, Sin in sveti Duh, Amen.“ Vse so ganole te pristrčne besede. Potem so pristopili sosedje, prijazno pozdravljaje Antona in veselé se, da se je njihova soseska zopet pomnožila za jednega rojaka več. Jedva se je to dovršilo, zapeli so šolski otroci pod vodstvom marljivega učitelja prelepo pesem, zloženo navlašč v ta namen. Tudi godbe ni manjkalo, kajti Koprivčev klarinet je neznano visoko piskal in Ogrinov bas je renčal, da je bilo groza. Sedaj so zapeli tudi zvonovi pri cerkvi in Valentinu se je zdelo, da zvon, ki ga je napravil njegov ded, najlepše poje.

Vsa množica se je podala v cerkev. Stari božji hram Tuhinjski res ni bil obširen in dragoceno olišpan, ali danes pa so ga vendar dekleta tako ozaljšale z venci in raznimi cveticami, da je bilo veselje. Začela se je božja služba, ki so

jo imeli gospod župnik sami. Po evangeliju so stopili na prižnico in govorili nekaj srčnih besed zbranim vaščanom, da je marsikomu solza v očeh zablščala.

Pričela se je omenjena veselica. Na vrtu pod veliko lopo, nalašč pripravljeno za ta dan, stale so mize, ozaljšane s cveticami in venci. Prvo mesto je bilo odloženo gospodu Kazimiru, častitljivemu misijonarju, poleg Kazimira so sedeli domači gospod župnik, vže siv mož, poleg njih Valentin sè ženo, dalje okrog pa drugi sosede in sosedinje. Deca je sedela pri posebnej mizi, Anton in njegova žena pa sta neprenehoma hodila okrog gostov ter jih vzspominjala, naj se poslužijo božjih darov, le včasih sta se nekoliko vsela k temu ali onemu sosеду, da bi se kaj pomenili.

Po starej slovenskej navadi so vsi skupaj najpreje molili, potem stoprv so zavžili jedi. Sicer niso imeli pri tej gostiji dragocenih jedi in pijač, pa vendar je bilo vse prav okusno napravljeno. Rumeno vince penilo se je v kozarcih in marsikateri kmetič je vžival danes božjo kapljico bolj, nego navadno, vsaj je veljalo na zdravje novemu gospodarju.

Razni pogovori so se vrstili med gostijo, pa ne nepotrebni; dober, pošten duh je vel med vsemi gosti. „Bodimo danes dobre volje“, djal je stari očanec, „vsaj so djali minolo nedeljo gospod na prižnici, da ima Bog rad vesele ljudi, mi Tuhinjci smo pa sploh radi veseli.“

Vže se je približeval konec gostije, in marsikateri vaščan je opomnil, da bo treba iti domov, ko se na jedenkrat oglasi vesela godba, ki je igrala krasne národne melodije. Potem so zapeli nekaj domačih pesen, da so bili vsi poslušalci milo ganjeni.

Globoka čutila so se polastila vseh — solzé so bile v marsikaterem očesu. — Čudovita in mogočna je moč godbe, in ne čudimo se grškej pravljici, da je omečil Orfej z brenkanjem na čarodejno lutno zveri in obujal drevesa in skale k veselju.

Ko so izpeli še zadnjo zdravico in je godba zaigrala še nekaj okroglih, utihnilo je vse, in Anton poln veselja, spregovoril je nekaj besedi. Govoril je o Ameriki, o naši britkeji osodi in slednjič o sredstvih, kako temu pomagati. „Povem vam,“ bile so njegove besede, „da se brez Božjega usmiljenja in blagoslova nikdar ne dvignemo iz

naše nesreče; pa tudi tega ne smemo pozabiti, da nas je Bog mogel ustvariti brez nas, ali brez nas pa nas ne more izveličati, namreč: ako si mi sami ne zaslužimo, ne pridelamo sreče, je ne bomo nikdar imeli. Ostra dolžnost vsakateremu človeku je, da mora, kot prosto bitje, ustvarjeno po Božji podobi, iz lastnega nagiba delati na zemeljsko in večno srečo.“

„Delati je treba,“ nadaljeval je Anton, „ali dela so različna. Mar ne dela naš narod? Res dela naše ljudstvo, dela s potnim obrazom, pa vendar ni nikder videti pravega sadu tega delovanja. Zatorej nam je še potreba delovanja za omiko. Delo, združeno s potrebno izobraženostjo, daje stoprv obilni plod in zaželeni napredek. S pomočjo naukov in izobraževanja dá se marsikaj napraviti in zboljšati. Poglejmo parni voz, kako urno dirja od mesta do mesta, kakor ptica pod nebom, in bili so gotovo učeni ljudje, ki so kaj tacega iznašli. Neolikan kmet, ki ima nekaj zemljišča pridelal jedva toliko, da se preživi mej tem ko učeni, olikani drugače gospodarji. On vé, kde se to ali ono žito bolje ponaša, vé ravnati govedino, pozna natanko svoja polja, ter je vé gnojiti pa tudi mnogo gnoja napravljati, česar

neolikani kmet ne vé. Četudi znajo nakateri kmetje čitati in pisati, vender se ogibljejo knjig in počne knjige ali časniki pridejo redko pod njegovo streho. Olikani gospodar pa pridno čita o prostih urah razna dela in časopise, in ako najde kaj pripravnega, takoj skusi izvršiti. Rečem vam, in prepričan sem popolnoma tega, da se nikdar ne dvignemo iz našega spanja do boljšega stanja, ako ne bomo skrbeli bolj, nego do sedaj, za oliko.

Morebiti porečete: kako pa hočemo skrbeti za omiko, ker so naše okoliščine tako žalostne, ker nas od vseh strani ovirajo, ker se v šolah le ptujščina uči. Res je v tem oziru jako huda, kajti ni je več rane za narod, kakor je zguba življenja, ali pri dobri volji da se morebiti tudi temu zlemu pomagati.

Pri vsem tem pa je slednjič potreba, da ne omahujemo v naših sklepih, temveč da stojimo trdno do konca. Potrpežljivosti nam je treba, potrpežljivosti; volje imamo dovolj, še preveč, ali kaj! ker te dobre volje ne podpira potrpežljivost. Ne smemo takoj obupati, četudi nam ne gre od začetka vse po volji, ampak delati moramo neprenehoma. Kakor so visoke, nebotične gore, na primer: naše Kamniške planine, zložene iz drobnih

peščenih zrn, tako se tudi lahko vsako delo, ako bi bilo tudi tako majheno kakor peščeno zrnje, za kaj porabi, in s potrpljenjem lahko narastejo takova zrna v visoke goré. Ne smemo tako obupati, kakor nam kaže sledeča pripovedka. Hrabri tartarski vodja je pričel vojsko zoper sosedni narod. Takoj v prvi bitvi bil je tako tepen, da si je le z veliko silo rešil življenje. On jedini se je rešil v razvaline nekega starega gradú, vsa njegova vojska pa je bila pokončana. Ondi je jel premišljevati nečimurnosti tega svetá, in hotel se je vže odreči za vselej bojnemu življenju. Tako premišljevaje zapazi mravljo, ki je vlekla z velikim trudom pšenično zrno na majheno višino. Ker je preje dež zemljo pomočil, bilo je polzko in mravlja se je vsakikrat zvalila z višine, preden je prišla na vrh. Vender se živalica ni dala prestrašiti, nego vedno na novo je pričela svoje delo. Osem in sedemdesetkrat, naštel je tartarski vodja, zvalila se je mravlja nazaj, devet in sedemdeseti krat pa je dosegla svoj konec. Tedaj je djál vodja sam pri sebi: „Ta mala brezumna živalica, kako osramoti človeka! Njej je osem in sedemdesetkrat spodletelo, pa vendar ni prenehala, tebi pa je bila samo jedenkrat osoda nemila, in

vže hočeš obupati. Ne — odslej ne potare nobena nesreča več mojega duhá, z nova se bodem pričel bojevati, naj poginem, ali pa dobim zmago.“ A veste, kaj se je zgodilo? Prisvojil si je pol svetá, kajti takrat je podjarmil tartarski meč veči del Azije in Evrope, in tudi severni Slovani so prišli v njegovo oblast.

Ali ste vže kedaj slišali krasno povest o stolpu sedmih vojvodov?

V starodavnih časih je bila na svetu velika vojska, pod poveljstvom sedmih hrabrih vojvodov. Sto let je trpela ta vojska po svetu, slednjič pa, ko so hrabri vojaki vže osiveli, treba je bilo opustiti slavne boje, ter se pripravljati k smrti. Izkopali so si grobe z lastnimi rokami, ali preden zaspé v njih na veke, morajo si še postaviti spominek, velik stolp, ki bo segal do nebes. Tako so ukazali vodje, vojaki pa navajeni ubogati svoje poveljnike, spravili so se takoj na delo, in še tisti dan zvečer bil je stolp za poldruega moža visok. Po noči pa je zginol stolp, ker je zemlja na božje povelje, ali pa po kakej čarobnej moči požrla težavna dela vojakov; in samo kameniti temelj poznal se je še na pesku, kder je bil prejšnji dan stolp. Prestrašeni vojaki so poslali vprašat

vodjev, kaj je početi, vodje pa so jim odgovorili: „Nikakor ne pristuje možem, opustiti, kar so pričeli, če jim tudi od začetka ne gré po sreči.“ Vojaki vajeni ubogljivosti, pričeli so znova delo, in zopet je bil zvečer stolp za poldruzega moža visočine. Po noči pa je zopet požrla zemlja delo možakov, ali vojaki so delali neprenehoma dalje, delali so vso spomlad, poletje in jesen, četudi zastonj, ker je vsako noč požrla zemlja njihovo delo. Slednjič so naznanili vodjam, da je konec dela, da se bo treba ločiti. Zbralo se je onih sedem vodjev na pesku, kder je bil stolpov temelj, sè zlatimi žezli v rokah, in jeli so prepevati pesne ter brenkati na strune, zdajci pa se je jel dvigati iz zemlje stolp, dvigaje svoje stene proti nebu, — a oni stolp bil je višji, nego drevesa in gore, kajti njegov vrh dotikal se je zvezd na nebu. Tako na nagloma tedaj je šinol visok stolp iz zemlje. — Ni mi treba omenjati, da ta povest ni resnična, nego samo zato izmišljena, da bi iz tega vspoznali, da ne smemo prenehati v važnem delovanji, če tudi v začetku ne gre vse po volji, kajti kedar pride blagoslov iz nebes, bodo tudi naše solzé, trpljenja, delovanja in trudi na jedenkrat kakor iz zemlje

šinoli, ter se združili v jedno celoto, kakor delovanja pri onem mogočnem stolpu.

Torej predragi rojaki, posebno vi pošteni kmetje in rokodelci, prihodnje naše upanje in podpora narodova, vzemite si k srcu te besede, da je treba neprestano delati, če so tudi ovire velike.

Še več ednakih prilik je povedal Brodár, potem pa prišedši do Amerike, nadaljeval je tako-le: „Res je Amerika rodovitna zemlja, in ne čudim se, da se jih iz Evrope vsako leto tisoč tja preseli.

Kdor si hoče vendar v Ameriki kaj opomoči, mora pridno delati in prebrisane glave biti. Kaj hoče tedaj ondi početi slovenski kmet, ki ne zna angleščine, nemščino pa tudi slabo lomi, o družih vednostih pa ni duha ni sluha? Neizobražen človek si sam nakopuje nesrečo, ako gre v Ameriko. Olikan človek pridobi si ondi lahko lepo premoženje, ali izobraženec tudi v naši deželi lahko srečno živi in si pridobi potrebnega premoženja. Marsikaki Slovenec bi se lahko bolje ukvarjal s kupčijo, s kmetijstvom ali rokodelstvom. Ako ptujci lahko pri nas shajajo, zakaj bi pa mi ne, ki smo domačini! Jaz nikomur ne

svetujem tja iti, ker tudi jaz nisem šel prostovoljno, temveč so me neugodne okolščine k temu prisilile. Kdor more, naj ostane v domovini, tudi našo zemljo je oblagodaril Bog z rodovitnostjo, samo treba je, da pridno delamo in ne zanemarjamo božjega blagoslova. Še jedenkrat vas tedaj opominjam, kajti moja sveta dolžnost je, pomagati rojakom z dobrimi sveti in djanjem, da bi s tem izpolnil hvaležnost do Boga, ki me je tako oblagodaril.“

Tudi Valentin Mlakar se je še jedenkrat oglasil in ob kratkem opomnil nazoče, naj ostanejo v svojem kraju.

Zopet je zaigrala godba. Tudi nekaj gledišča se je napravilo na čast Brodárju. Tuhinjski učitelj, izvedevši vse Valentinove dogodbe, zložil je kratko zabavno igro, ki je predstavljala Valentinove dogodbe, splošni zapopadek pa je bil, da človek ne sme zapuščati domovine. — Tako so se vsi zabavali prav veselo — in bilo je vže blizo polnoči, ko so se razšli.

Konec.

V nekih letih bi človek Tuhinja kmalo poznal ne bil. Namesto bajt, stale so vže jedva

po vsej vasi čedne, bele hiše; — ob potih so bila zasajena sadna drevesa, ki so jih gospodarji vsako pomlad lepo očedili in obrezali; polja so rodila bogat plod, in povsod je bila znati pridnost, gospodarstvo in napredek. Mesto one umazane, na pol podrte krčme, napravil je gospodar lepo gostilnico in klet preskrbel z dobro kapljico. Razven tega pa si je omislil tudi „Novice“ in še več družih časnikov.

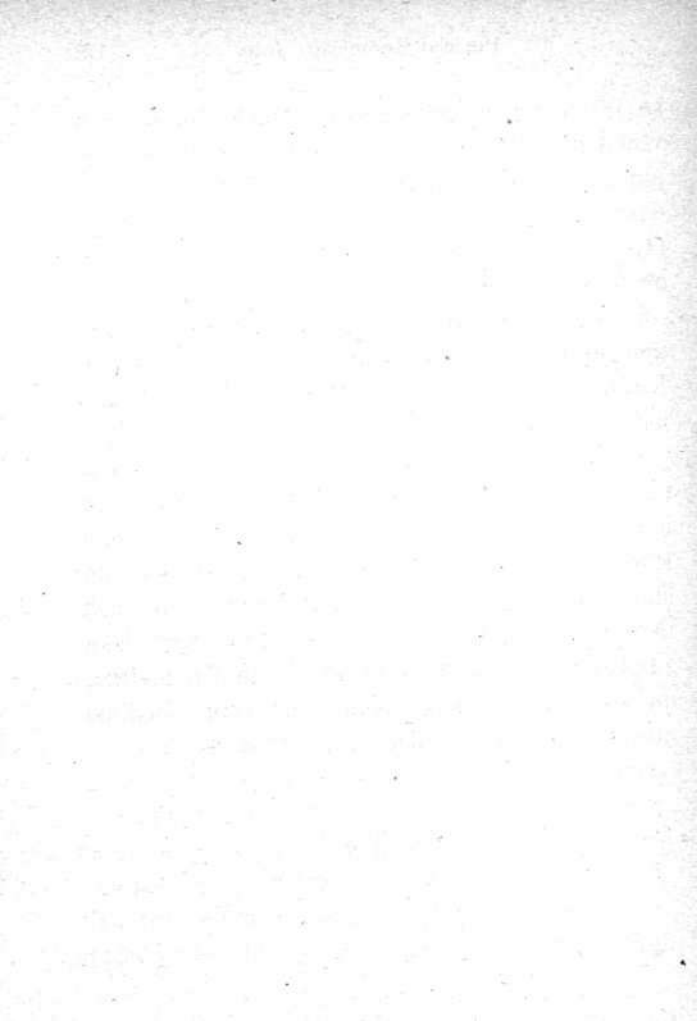
Tuhinjci so se vedno bolj izobraževali, to pa se je tudi očitno poznalo. Brodár je povsod rad pomagal, da se je le kaj prida napravilo. Nobenega ptujca ni bilo več v vasi. Kosmač, Korparjev Jaka, Rožanec in Pratkár, ki so preje hoteli iti v Ameriko, jim sedaj še na misel ni prišlo káj tacega. Prva dva sta se poprijela kupčije. Skupovala sta govedino, ovce, konje, prešiče itd. ter zopet prodajala, in dobro jima je šlo od rok. Vsako leto sta si prihranila lepe denarce. Če pa jima le primanjka kedaj denarja, pomaga jima iz zadrege Anton Brodár. Rožanec pa se je poprijel vže na stara leta po nasvetu Antonovem tesarstva, in povsodi je imel dovolj dela ter si služil denarce. Pratkár in drugi gospodarji pa so se pečali s poljedelstvom. Tudi

se je napravila poljedelska družba, katero sta vtemeljila Brodár in Valentin. Vsako nedeljo popoldne so se shajali ter pomenkovali o gospodarskih rečeh. Česar kdo ni razumel, to jim je razložil Brodár natanko in tako so postali vsi ob kratkem času prav umni gospodarji.

Vseh najmarljivši pa je bil Valentin Mlakar, ker je hotel popraviti napako, ki jo je storil. Kolikokrat je ponavljal: „Povsod dobro — doma najboljši.“

In s tem končam to priprosto povest, v kateri sem hotel dokazati, da nam prava sreča ne cvete ondi za morjem, nego tu v domačem kraju. Treba je le pridno delati in skrbeti, da si pridobimo potrebnih vednosti in se vedno bolj in bolj izobraževamo. Naša mila slovenska zemlja je vendar tako krasna in tudi rodovitna, da jej ni treba enake iskati na svetu. Bodimo marljivi in Bog bo blagoslovil naša dela!

Kazalo.

	Stran
Vvod	3
I. Anton Brodár pri mlinarji Valentinu	5
II. Mlakarjeva rodovina	19
III. Valentin zapusti domovino	31
IV. List Antona Brodárja iz Amerike	43
V. Črez deset let	53
VI. Pogovori v krčmi	62
VII. Valentin pripoveduje svoje dogodbe	73
VIII. Valentin pripoveduje dalje	83
IX. Na svetih Višarjih	97
X. Veseli praznik v Tuhinju	104
Konec	115

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS #

00000076160

Snopič:

- 1, 2, 3. Čbelica: I., II. in III. bukvice. *Kastelic.*
4. V gorskem zakotji. Povest, *A. Koder.*
5. Čbelica. IV. bukvice. *Kastelic.*
6. " V. " "
7. Krvna osveta. Povest, poslov. *F. Mirovčkov.*
- 8, 9. Nesrečnica. Povest, poslovenil *I. P.*
10. Koliščina in stepe. Poslovenil *Fr. Cegnar.*
11. Za kruhom. Povest, poslovenil *P. Miklavec.*
12. Spisi Andrejčkovega Jožeta I.
- 13, 14, 15, 16. Babica. I. in II. Poslovenil *Fr. Cegnar.*
17. Senilia. Poslovenil *A. Hudovernik.*
18. Spisi Andrejčkovega Jožeta II.
19. Berač. Povest. *Elizabeta. Črtice.*
20. Spisi Andrejčkovega Jožeta III.
21. Boj s naravo. — *Treskova Uršika.*
- 22, 23. General Lavdon, oče vojakov imenovan.
24. Spisje. Priredil *P. Miklavec.*
- 25, 26. Beatin dnevnik. Spisala *Lujiza Pesjakova.*
- 27, 28, 29. Grška mythologija. Poslovenil *L. Kcprivšek.*
- 30, 31, 32. " " " " "
- 33, 34. Rimska " " " "
35. Spisi Andrejčkovega Jožeta IV.
- 36, 37, 38. " " " V. *Žal. i veselje.*
39. Solnce in senca. Povest. *J. Bedének.*
40. Svitoslav. Povest. *Vonomir - Križan.*
- 41, 42. Z ognjem in mečem. Zgod. roman. *Podravski.*
43. Sofoklejev Edip na Kolonu. *B. Perušek.*
- 44, 45. Z ognjem in mečem. Zgod. roman. *Podravski.*
- 46, 47. Z ognjem in mečem. Zgod. roman. *Podravski.*
- 48, 49. Z ognjem in mečem. Zgod. roman. *Podravski.*
- 50, 51. Z ognjem in mečem. Zgod. roman. *Podravski.*
- 52, 53. Z ognjem in mečem. Zgod. roman. *Podravski.*
- 54, 55, 56. Z ognjem in mečem. Zgod. roman. *Podravski.*
57. Spisi Andrejčkovega Jožeta VI.
58. Zaroka o polnoči. Novela. *Basnigoj.*
59. Spisi Andrejčkovega Jožeta VII.
60. " " " VIII.